

SAFERGLOBE
FINLAND

SUOMEN ASEVENTI 2012

TEEMANA

JOUKKOJENHALLINTA

sisällysluettelo

Johdanto
Maailman asekauppa
Suomen ase- ja sotatuotevienti
Aseita ja niiden käyttöä rajoittavat sopimukset
Asevalvonta
Harmaa lista
Kirjoittajat, lähteet ja sanasto

artikkeliit

Suomalaista joukkojenhallintaa Kosovossa
Joukkojenhallinnan kehitys

Suomen aseventti 2012 teemana joukkojenhallinta
Johannes Lehtinen (toim.)

© 2013 SaferGlobe -tutkimusverkosto ja kirjoittajat.
Raportin tietoja käytettäessä tai siteerattaessa on mainittava lähteeksi SaferGlobe-tutkimusverkosto.

Kansikuva Antti Pekkala
Ulkoasu ja taitto Mikko Branders
Paino MarkPrint, Lahti 2013
ISBN 978-952-6679-02-0 (nid.)

SaferGlobe -tutkimusverkosto tuottaa tietoa ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Suomen aseventiraportti on osa asevaraisen turvallisuuden tutkimustamme. Voit tukea työtämme liittymällä kannatusjäseneksi verkko-osoitteessa www.saferglobe.fi.

Tätä julkaisua ja asevalvontaa ovat tukeneet:

Itämerikeskussäätiö

JOHDANTO

3
4
5
14
19
23
24

13
18

Kuluneen vuoden aikana mielenosoituksia, protesteja ja väkivaltaisia mellakoita on nähty eri puolilla maailmaa. Arabikevään vaikutukset tuntuivat edelleen Lähiidässä. Viime keväänä rajuja yhteenottoja nähtiin myös Turkissa. Euroopan rauhanomaisuutta todisteltiin viime vuonna Nobel-palkinnolla, mutta mellakat ja mielenosoituksia eivät rajaudu vain Euroopan ulkopuolelle tai vähemmän demokraattisiin valtioihin. Eurokriisiin myötä myös EU:n kriisimaissa, etenkin Espanjassa ja Kreikassa, on nähty laajamittaisia mielenosoituksia ja protesteja. Suomea lähinnä väkivaltaisia mellakoita on nähty viime toukokuussa Tukholman lähiössä, joissa puhkesi laajamittaisia protesteja.

Edellä mainitut esimerkit kertovat, että eri alueilla ja eri tilanteissa mielenosoitusten ja protestien taustalla vaikuttaa joukko varsin erilaisia syitä ja yhteiskunnallisia olosuhteita. Kyse voi olla esimerkiksi mielenilmauksista työttömyyttä, sosialista kurjistumista, kansalaisoikeuksien rajaamista tai syrjäytymisen kokemusta vastaan. Viranomaisten tapa reagoida protesteihin tai ennakoida niitä vaihtelee suuresti. Toisaalla pyritään ennaltaehkäisevään toimintaan ja yritetään vastata sosiaaliin ongelmiin esimerkiksi sosiaalipoliikan keinoin. Toisaalta varsinkin autoritaarisissa valtioissa viranomaisten vastaus protesteihin on usein väkivaltainen. Pyrkimys ratkaista sosiaalisia konflikteja voimakeinoon on kuitenkin usein tehotonta ja johtaa konfliktien laajenemiseen ja pitkittymiseen.

Tässä raportissa perehdymme joukkojenhallintaan. Suomi vie maasta joukkojenhallintatuotteita ja myös osallistuu joukkojenhallintaan osana kansainvälistä kriisinhallintaa. Kerromme, millaista joukkojenhallintaa Suomen viranomaiset harjoittavat ja millaisiin tilanteisiin varaudutaan kotimaassa ja ulkomailla. Vertaamme myös suomalaisen toimintamalleja ja periaatteita kansainväliseen normistoon ja käytäntöön.

Joukkohenhallintatilanteissa toimintamalleihin vaikuttavat sekä viranomaisten saama koulutus että varustus. Viranomaisten toiminta taas voi vaikuttaa siihen, kärjistyvätkö mielenilmaukset väkivaltaisiksi vai eivät. Toisaalta viranomaisilla tulee myös olla edellytykset suorittaa tehtävänsä turvallisesti ja tehokkaasti.

Asekaupan kansainvälisen sääntelyn osalta merkitävä askel otettiin, kun YK:ssa solmittiin asekauppasopimus. Suomi on ollut vahvasti mukana tukemassa sopimuksen syntymistä. Toinen merkitävä tapahtuma YK:n asekauppasopimuksen rinnalla oli aseidenriisunnan saralla Suomessa otettu edistysaskel Ottawan henkilömiinakielosopimuksen astuessa voimaan. Tukeakseen asevalvonnan kehittämistä SaferGlobe -tutkimusverkosto julkaisi syyskuussa 2013 tutkimuksen aseentivalvontajärjestelmän nykytilasta. Käsillä olevassa raportissa esitellään lyhyesti tuon syyskuussa julkaistun tutkimuksen tuloksia ja vientivalvontajärjestelmän mahdollisia ongelmakohvia.

Edellisessä aseventiraportissamme tarkastelimme harmaan listan arviointikriteeristön pohjalta, millaisia mahdollisia ongelmakohtia Suomesta käsin toteutettuun aseventiin liittyy. Erityisenä huomion kohtena olivat viennit Saudi-Arabiaan, Bahrainiin ja Kazakstaniin. Tässä raportissa tarkastelemme jälleen näihin maihin haettuja vientilupia ja lupien myöntämisperusteita. On huomionarvoista, että Saudi-Arabiaan ja Bahrainiin ei vuonna 2012 myönnetty kaikkia haettuja vientilupia. Tämä kertoo siitä, että kokonaisharkinnalla on merkitystä vientilupapäätöksiä tehtäessä.

Tällä raportilla haluamme monipuolistaa suomalaista ulko- ja turvallisuuspoliittista keskustelua. Toivomme, että lukijat uskaltavat ottaa rohkeasti osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja pohtivat asekauppan ja aseiden käytön vaikutuksia rauhaan ja turvalisuteen.

Maailman asekauppa

EU:n asevienti näyttää nousseen suurten aseviejämaiden Ranskan¹, Ison-Britannian², Espanjan³ ja Ruotsin⁴ julkistamien vuotisten tilastojen valossa. Näiden neljän maan osuus EU:n koko viennistä vuonna 2011 oli 57 prosenttia, joten kyseisten valtioiden asevientitietojen pohjalta voi hahmottaa pitkälle myös vuoden 2012 asevientien kehityssuuntia. Lisäksi nämä neljä valtiota viewät tuotteita kaikista tärkeimmistä sotatuotteiden kategorioista ja niistä viedään tuotteita kaikkiin maanosiihin.

Ranskan, Ison-Britannian, Espanjan ja Ruotsin myöntämien vientilupien arvo kasvoi vajaat 19 prosenttia vuodesta 2011 vuoteen 2012. Verrattuna edelliseen neljään vuoteen kasvua oli peräti 33 prosenttia. Asekauppa EU:n sisällä kasvoi, mutta tämä ei väittämättä ennakoivat pidemmän ajan trendiä, sillä Espanja myönsi vientilupia EU-maihin yli viidellä miljardilla eurolla, mikä on poikkeuksellisen suuri summa. Pääosat olivat Ranska, Iso-Britannia ja Saksa. Neljän EU:aan vientilupatietojen valossa tarkasteltu vuosi 2012 oli viimeisistä viidestä vuodesta unionin tuottoisin.

Tukholman kansainvälinen rauhantutkimusinstiuttiutin SIPRIn mukaan maailman sotilasmenot eivät kasvaneet vuosien 2010 ja 2011 välillä ja vuonna 2012 rekisteröitiin vajaan puolen prosentin lasku. Lasku koski etenkin Länsi- ja Keski-Eurooppaa mutta myös Pohjois-Amerikkaa, Keski- ja Etelä-Aasiaa sekä Oseaniaa.⁵ Kasvun pysähtymisestä huolimatta maailman aseviennit kasvoivat peräti 17 prosentilla viisivuotisjaksoilla 2008–2012 verrattuna viisivuotisjaksoon 2003–2007.⁶

Maailman sotilasmenojen trendit näkyvät myös Ranskan, Ison-Britannian, Espanjan ja Ruotsin asevienneissä. Vienti Pohjois-Amerikkaan laski 30 prosenttia. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa Yhdysvaltojen joukkujen asteittainen vetäytyminen Irakista ja Afganistanista. Myös Pohjois-Afrikkaan myönnetyjen vientilupien määrä laski merkittävästi, koska asevienti on vähentynyt Libyaa ja Tunisiasta arabikevään jälkeen. Toisaalta Etelä-Amerikkaan suuntautuva vienti on ollut

vuosien ajan nousussa sekä määrellisesti että suhteutettuna muuhun EU:n vientiin. Suurimmat ostajat alueella ovat Brasilia ja Venezuela.

ASEVARUSTELU KIHTYI AASIASSA

SIPRIn mukaan viisi suurinta aseidentuojamaata olivat kaikki Aasian maita: Intia (12 % maailman asetuonista), Kiina (6 %), Pakistan (5 %), Etelä-Korea (5 %) ja Singapore (4 %). Myös Lähi-idässä on merkittäviä aseiden tuojia. Arabiemiraattien liitto sekä Saudi-Arabia ovat sijoilla 9 ja 10. EU:sta ostettiin eniten aseita Lähi-itään. Neljän suuren EU-viejämaan koko aseviennistä Lähi-itään suuntautui 23 prosenttia. Saksan myönsi vientilupia Persianlahden arabimaihin yhteensä 1,4 miljardin euron arvosta. Summa oli kaksi kertaa suurempi kuin edellisenä vuonna.⁷

Aasiassa ja Persianlahden alueella on parhaillaan käynnissä voimakas asevarustelu. Samalla kun sotaväsymyksestä kärsivä ja velkoaan vähentämään pyrkivä Yhdysvallat on vähentänyt sotilasmenojaan, ovat Aasian maat, kuten Intia, Kiina ja Japani, kasvattaneet sotilaallista kapasiteettiaan etenkin merivoimien osalta. Kiina nousi ensimmäisenä aasialaisena valtiona viiden suurimman aseviejämaan joukkoon pudottaen Iso-Britannian listalta. Muut neljä olivat Yhdysvallat, Venäjä, Saksa ja Ranska. SIPRIn mukaan muutokset saattavat enteillä Aasian valtioiden asevientien kasvua. Etelä-Korea, Japani ja Singapore ovat jo nyt merkittäviä aseviejiä.⁸ Myös Ranskan puolustusministeriön vuosiraportissa todetaan kilpailun lisääntyneen merkittävästi sen jälkeen, kun Etelä-Korea ja Kiina ovat alkaneet tuoda markkinoille kilpailukykyisiä tuotteita.⁹

Aasian varustautumiseen saattaa liittyä alueen maiden halu vahvistaa sotilaallista kapasiteettiaan alueellisten kiistojen vuoksi. Etelä-Kiinan meren alue ja sen käyttöä koskevat taloudelliset kysymykset ovat aiheuttaneet vuosien ajan jännitteitä muiden alueen valtioiden ja Kiinan välille. Esimerkiksi ASEAN-maiden huippu-

kokous Kambodžassa päättyi Etelä-Kiinan merta koskeviin riitoihin.¹⁰ Itä-Kiinan merellä taas Japani ja Kiina ovat ajautuneet kiistaan Senkakun (japaniksi) tai Diaoyun (kiinaksi) asumattomasta saariryhmästä. Kiista on aiheuttanut maiden välille poliittisia jännitteitä ja taloudellisia menetyksiä. Lisäksi Pohjois-Korean sotilaallinen uhka ja Kiinan varustautuminen ovat johtamassa siihen, että myös Japani lisää sotilaallista varustautumistaan.¹¹

LÄHI-ITÄ AJAUTUI VÄKIVALTAAN

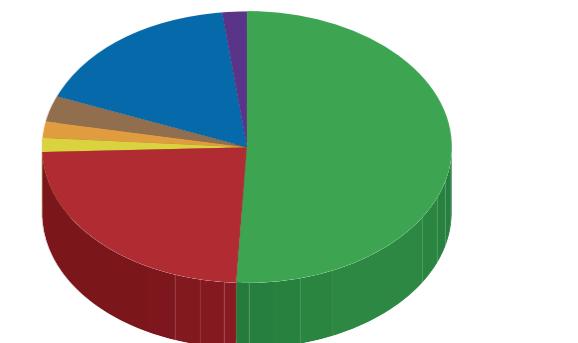
Vuoden 2010 joulukuussa Tunisiasta alkaneet ja seuraavan vuoden helmikuuhun mennessä noin kymmenen Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän maahan levinneet levottomuudet johtivat siihen, että EU:n asevienti oli arvioitava uudelleen. Arabikevät ei ollut ohi, vaan sen vaikutukset näkyivät yhä. Esimerkiksi Iso-Britannia ei myöntänyt Egyptiin vientilupia joukkojenhallintaan soveltuvalle materiaalille.¹² Espanja taas ei myöntänyt vientilupia Bahrainiin vedoten maan sisäiseen tilan-

teeseen.¹³ Ruotsi ei avannut julkisuudessa tekemiään vientilupapäätöksiä, mutta se ei myöntänyt vientilupia Bahrainiin eikä Arabiemiraattien liittoo.¹⁴

EU julisti asevientikiellon Syyriaan toukokuussa 2011. Kiellolla pyrittiin ennen kaikkea estämään Syrian hallituksen väkivaltaa maan omia kansalaisia kohtaan.¹⁵ Saarrossa ovat olleet lisäksi mukana Turkki, Yhdysvallat ja Arabiliiton maat. Syrian hallitusta ovat aseistaneet pääasiallisesti Venäjä ja Iran.¹⁶ Syrian sisällissodan kihtyessä länsimaat ovat muuttuneet epävarmoiksi sen suhteen, tulisiko Syrian kapinallisia tukea vai ei. Pelkona on ollut aseiden ajautuminen kapinallisten kautta islamistisille äärijärjestöille Syrian sisällä tai muilla alueilla. Yhdysvallat ja Iso-Britannia ovat päättäneet alkaa toimittaa Syrian kapinallille ei-tappavia varusteita, kuten viestintävälaineitä ja suojarusteita. Syrian kapinalliset ovat onnistuneet myös hankkimaan aseita mustan pörssin asemarkkinoilta. Aset ovat tulleet moninaisista lähteistä, muun muassa Libyasta, Turkista, Kroatiasta ja Jordaniasta.¹⁷

Suomen ase- ja sotatuotevienti

Sotatuoteviennin jakautuminen alueittain

Suomi sotatuotevienti on kansainvälisti vertaillen suhteellisen pieni, mutta Suomi kuuluu siitä huolimatta maailman merkittävimpien aseidentuottaja- ja -viejämaiden joukkoon. Suomen sotatuotevienti on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana keskimäärin noin 77 miljoonaa euroa vuodessa.

 Sotatuotteiden vientilupia myönnettiin vuonna 2012 yhteensä 208, mikä oli noin 80 lupaa edellisvuotta vähemmän. Myönnetyillä luvilla saa viedä sotatuotteita noin 64 miljoonan euron arvosta. Vientiluvat ovat yleensä voimassa vuodesta kolmeen vuoteen, ja edellisinä vuosina myönnetyjä lupia käytettiin vuonna 2012 merkittävästi määriä.

Vuonna 2012 sotatuotteita vietin Suomesta 113 miljoonan euron arvosta. Se oli enemmän kuin kertaa aikaisemmin 2000-luvulla. Se oli myös 30 prosenttia enemmän kuin edellisellä viisivuotiskaudella (2003–2007). Asevienissä yksittäisten kauppojen tilastollinen merkitys voi olla hyvin suuri, minkä takia vientiä tarjastellaan viiden vuoden jaksoissa.

Suomen viennistä tasapuolesta vietin EU-maihin, mikä tarkoittaa, että EU:hun suuntautunut vienti kasvoi kahdeksan prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Finanssikriisi ei siten näkynyt ainakaan vielä raportointivuoden 2012 aikana Suomen osuudessa unionin asevarustelus-

ta. Vienti Lähi-itään ja EU:n ulkopuoliseen Eurooppaan laski. Lähi-idän kiristynyt tilanne näkyi kuitenkin viennissä, ja sotilaspatriunoita vietin Turkkiin merkittävästi enemmän kuin useina edellisinä vuosina. Samoin vienti Arabiemiraatteihin kasvoi. Sveitsi asetti Arabiemiraatit kansalliseen asevientikeltoon, kun Syriasta löytyi Sveitsin sinne kymmenen vuotta aiemmin viemiä käsikranaatteja.

Suomen aseviennistä EU:n ulkopuoliseen Eurooppaan suuntautui suhteellisesti katsottuna vajaa neljännes koko viennistä, mitä selittävästi pannsariajoneuvokaupat Kroatiastaan. Muun Euroopan osuuus viennistä tulee jatkossa laskemaan, koska Kroatia liittyi Euroopan unioniin kesällä 2013. Tässä raportissa Kroatiastaan kohdistuva vienti on tilastoitu vielä EU:n ulkopuoliseksi vienniksi.

Sen sijaan Afrikan ja Etelä-Amerikan suhteellinen osuuus koko viennistä kaksinkertaistui, ja viennin osuuus näille alueille oli silti yhteensä yhä alle kaksi prosenttia Suomen aseviennistä kokonaisuudessaan. Afrikkaan viedessä osuudessa merkittävä olivat pannsariajoneuvokaupat Etelä-Afrikkaan sekä viime vuosina myönnetyt lukuisat sotilaskiväärien vientiluvat. Utetua vientimainaa listalle tulivat Mauritius ja Etelä-Sudan. Mauritiuksele vietin yksittäinen sotilaskivääri ja Etelä-Sudaniin suojarusteita humanitaarisin tehtäviin.

Myös asevienti Suomesta Pohjois-Amerikkaan kaksinkertaistui niin, että se oli vuonna 2012 17 prosenttia koko viennistä. Vienti Kanadaan ja Yhdysvaltoihin on kasvanut aina vuodesta 2006 lähtien. Yhdysvaltain viennin kasvua saattavat selittää muun muassa F/18 Hornet -rynnäkköhävittäjien modernisointihankkeen liittyvät vastakaapat.

Valtioneuvostossa käsiteltiin vuonna 2012 kolme vientilupahakemusta. Niistä kaksi koski aseiden kautakuljetusta. Toinen lupa myönnettiin sotilaskypärien kautakuljetukseen Intiasta Portugalin asevoimille ja toinen Patriot-ohjuksille Saksasta Etelä-Koreaan. Kautakuljetuslupia ei ilmoiteta puolustusministeriön julkisessa vientilupatilaissa. Merkittävin vuoden aikana myönnetty vientilupa oli Patrian pannsaroitujen AMV-pyöräajoneuvojen valmistusoikeuden eli lisenssin vientilupa Puolaan.

Muita merkittäviä asekauppoja oli 150 tarkkuusväärin vientilupa Kuwaitin asevoimille. Aset valmistaa italialaisen Fabbrica d'Armi Pietro Berettan suomalaisen tytäryritys Sako, mutta aset viedään Italiasta. Täysin uutena vientimainaa listalle tuli Etelä-Sudan, jonka vietin suojaväliteitä.

Vuoden aikana tehtiin kolme kielteistä vientilupahakemuspäätöstä. Niistä kaksi tapausta on analysoitu myöhemmin esitetvässä harmaassa listassa. Kolmannessa tapauksessa viranomaiset arvioivat, että olisi liian suuri riski myöntää lupa viedä sotatarvikkeita Turkmenistanin. Tapauksessa haettiin lupaa kahden tarkkuuskiväärin, niihin tarkoitettun valonvahvistimen ja kymmenentuhansien sotilaspatriunoiden vientiin. Turkmenistanin ihmisoikeustilanne on yksi maailman heikoimmista.

JOUKKOJENHALLINTAVÄLINEIDEN VIENNIT

Suomesta viedään myös joukojenhallintavälineitä, kuten OC- eli paprikasumuttimia (OC tulee sanoista Oleoresin capsicum). Niistä käytetään myös nimitystä pippurisumutin. Suomen olisi pitänyt EU:n kidutusvälineasetuksen mukaisesti antaa komissiolle raportti paprikasumuttimien ja muiden kidutusvälineiden vientiluvista jo vuodesta 2006 lähtien.

Selvitimme asiaa edellisen asevientiraportin artikkeissa, minkä jälkeen sisäasiainministeriön poliisiosasto laatikin kesällä 2013 ensimmäisen asevientiä koskevan raportin EU:n komissiolle. Raportin mukaan Suomi ei myöntänyt asetuksen alaisia vientilupia. Vuoden 2011 asevientiraportissa kerroimme, että Suomesta viedään paprikasumuttimia, joille olisi pitänyt myöntää EU:n asetuksen mukaiset vientiluvat. Mitään lupajärjestelmää ei tosin ole edes luotu, joten lupia ei voi varsinainen hakeakaan.

Paprikasumuttimien lisäksi Suomesta vietin myös suojarusteita, kuten luotiliivejä ja suojakypäriä. Suojarusteet eivät sinällään ole uhka kenellekään, vaan niiden käyttö saattaa jopa vähentää väkivaltaa, kun viranomaisten ei tarvitse turvautua kovin keinoihin oman toimintansa suojaamiseksi. Suojarusteita käytetään myös humanitaarisen avun työntekijät ja muut kriisialueilla työskentelevät henkilöt.

Luotiliivejä ja muita suojarusteita sai viedä muun muassa Libyaan, Ruandaan ja Kongon demokraattiseen tasavaltaan. Niitä hankkivat YK ja muut hallitusten väliset järjestöt sekä kansalaisjärjestöt, kuten esimerkiksi Kirkon ulkomaanapu. Vientilastossamme tällaiset humanitaariset viennit on merkity yläindeksillä: luku 1 tarkoittaa, että maahan suuntautunut vienti meni kokonaisuudessaan humanitaariin tarjouksiin, ja luku 2, että viennistä osa on mennyt näihin operaatioihin osallistuville. Jälkimmäisissä tapauksissa mukana voi siis humanitaaristen vientien vastaanottajien ohella olla myös muita sotatuotteita.

Suojaliivejä vietin myös sotilas- ja viranomaiskäyttöön Ranskaan ja Ruotsiin. Usein suojaliivejä hankkivat vankilaviranomaiset.

Suojarusteiden myynnissä tulee kiinnittää huomiota varusteiden lopulliseen käyttötarkoitukseen. Esimerkiksi Arabiemiraattien liitolle myönnettiin lupa noin seitsemällesadalle taktiselle luotiliiville. Välineillä on hyvinkin erilaisia käyttötarkoitukseja, jotka riippuvat muun muassa kohdevaltion viranomaisten voimankäytösäädöksistä, mikä tulisi ottaa huomioon vientilupapäätöksi tehtäessä.

Toinen ja määrällisesti suurin Suomesta vietävä joukojenhallinnassa käytetty tuote on kaasunaamarit. Pääasiassa M95-kaasunaamaria ja sen suodattimia viedään Suomesta vuosittain kymmeniätuhansia kappaletta. Esimerkiksi Saudi-Arabiaan sai vuosina 2010–2011 viedä 16 000 M95-kaasunaamaria.

Kaasunaamarien loppukäyttäjät vaihtelevat suuresti. Esimerkiksi vuonna 2012 puolustusministeriö myönsi Australiaan 50 vientilupaa kaasunaamareille. Kaasunaamareista osa oli tarkoitettu eräälle Queenslandin ambulanssipalvelulle ja osa taas organiselle viinitilalle, jossa kaasunaamarit liitettiin osaksi juomapulloja. Lisäksi Omanin ilmavoimille sai viedä sata kaasunaamaria. Myös Unkarin myönnettiin kolme vientilupaa: maahan sai viedä vajaat 700 kaasunaamaria ja varasuoottimia. Unkarin sisäpoliittinen tilanne on kiristynyt viime vuosina, ja maa on rajoittanut kansalaisten toiminnanvapauksia.

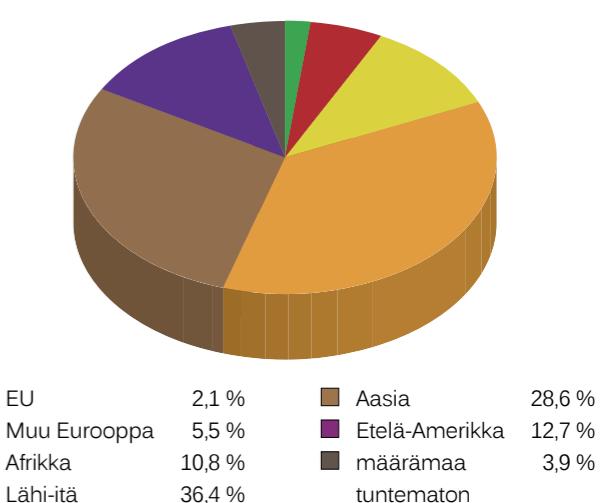
Siviiliviranomaisten käyttöön tarkoitettuja M98-suojanaamareita sai viedä Kiinan vajaat sata kappaletta ulkoministeriön kaksikäyttötuotteiden vientiluvalla. Tuotteiden loppukäyttäjä ei selviä ulkoministeriön toimittamasta vientilupakoosteesta. Yleisesti ottaen Kiinan viranomaiset ovat ongelmallinen loppukäyttäjä, koska kansalais- ja poliittiset oikeudet ovat maassa hyvin rajoitetut.¹⁸ Yhteiskunnalliset jännitteet ovat kiristyneet vuodesta 2011 alkaen, jolloin Kiinassa rekisteröitiin noin 180 000 joukkomiestenosuistusta¹⁹, mikä tekee noin 400 mielenosoitusta päivässä. Tämä kertoo epätasa-arvon²⁰, työolosuhteiden²¹, etnisten jännitteiden²², ympäristöongelmien²³ ja korruption²⁴ aiheuttamien yhteiskunnallisen liikehdinnän kasvaneen. Muutos näkyy myös hallituksen asennoitumisessa ”sisäisiin uhkiin”: Kiinan sisäisen turvallisuuden budjetti on vuodesta 2011 alkaen ylitännyt ulkoisen turvallisuuden budjetin.²⁵

Alun alkaen kaasunaamarit olivat Nokian puolustusvoimille valmistamia M-61-kaasunaamareita. Nokia teki maskin, ja Kemira valmisti suodatinosan. Niitä

tehtiin aina 1980-luvulle asti. Puolustusvoimat sai uuden M-95-mallin 1990-luvulla. Valmistuksesta vastasi Kemiran Vaasan tehdas. Kun tehdas siirtyi osaksi Scott Safetyä, sen nimi vaihtui Scott Health & Safetyksi. Scott Safety valmistaa pelastus- ja viranomaiskäytöön tarkoitettuja hengityssuojaaimia ja lämpökameraita. Yhtiö on osa Tyco International -konsernia, ja se työllistää noin tuhat henkeä Kiinassa, Australiassa, Meksikossa ja kahdella Euroopan tehtaallaan Isossa-Britanniassa ja Suomessa.²⁶ Scott Safety ilmoitti sulkevansa Vaasan tehtaan vuosina 2013–2014 ja siirtävänsä kasvosuojaainten tuotannon Englantiin. Suojainten valmistus työllisti Suomessa noin 25 henkeä.²⁷ Vanhoja M-61-kaasunaamareita on viety Suomesta kymmeniätuhansia kappaileita globaaleille asevoimien ylijäämälittäjille Saksaan ja Yhdysvaltoihin.

 Kaksikäyttötuotteille myönnettiin 434 vientilupaa, mikä on hieman yli 30 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Merkitävin muutos oli Etelä-Amerikan suhteellisen osuuden kasvu vajaasta 3 prosentista vajaaseen 13 prosenttiin. Sitä selittävä kaksikäyttötuotteiden vientiluvat Brasiliaan ja Meksikoon. Uusina vientimaina listalle ilmestyivät Libya, Turkmenistan, Uzbekistan, El Salvador ja Venezuela. Kyse ei välttämättä ole muutoksista Suomen vientipoliikassa vaan yritysten pyrkimisestä uusille markkina-alueille. Kaikkia viennin kohdemaita ei tiedetä, koska osa luvista myönnettiin koontilupina. Kohdemaat eivät käy ilmi myöskään ulkoministeriön toimittamista tiedoista.

Kaksikäyttötuotevientilupien jakautuminen alueittain

jatkuu sivulla 12

EUROOPAN UNIONI

	1	2	3	4
Alankomaat	65 881	-	-	55 000
Belgia	1 132 197	-	25	192 200
Bulgaria	92 475	-	75	5 000
Espanja	930 299	-	84	12 600
Irlanti	354 500	-	177	115 200
Iso-Britannia	6 879 582	-	1 973	211 920
Italia	410 706	-	711	373 960
Itävalta	192 109	-	128	108 560
Kroatia	26 179 514	1	43	91 000
Latvia	273 496	-	128	41 400
Liettua	8 492	-	368	87 010
Luxemburg	115 469 ²	-	-	-
Malta	1 240 500	-	4	-
Puola	34 698 944	1	478	733 240
Ranska	4 250 518	3	901	451 050
Romania	242	-	-	20 200
Ruotsi	3 965 809	2	1 572	402 490
Saksa	1 899 440	2	1 074	695 120
Slovakia	-	-	66	105 300
Slovenia	5 739	-	101	4 200
Tanska	217 427	-	671	590 500
Tsekki	21 274	-	6	445 200
Unkari	198 416	-	-	223 500
Viro	593 725	-	159	480 200

1 Vienti kokonaan suojarusteita YK:n tai kansainvälisen operaation käyttöön
2 Osa viennistä suojarusteita YK:n tai muun kansainvälisen operaation käyttöön

AFRIKKA

	1	2	3	4
Algeria	-	1	-	-
Egypti	-	22	-	-
Etelä-Afrikka	1 501 042	2	-	9 800
Etelä-Sudan	26 100 ¹	-	-	-
Kenia	180 180 ¹	-	-	-
Kongo	49 418 ¹	-	-	-
Libya	23 100 ²	1	-	-
Mauritius	5 732	-	-	-
Namibia	1 391	-	5 200	2 000 000
Nigeria	-	1	-	-
Sambia	-	-	120	-
Sudan	25 775 ¹	-	-	-
Tunisia	-	15	-	-
Zimbabwe	-	5	-	-

1 Vienti kokonaan suojarusteita YK:n tai kansainvälisen operaation käyttöön
2 Osa viennistä suojarusteita YK:n tai muun kansainvälisen operaation käyttöön

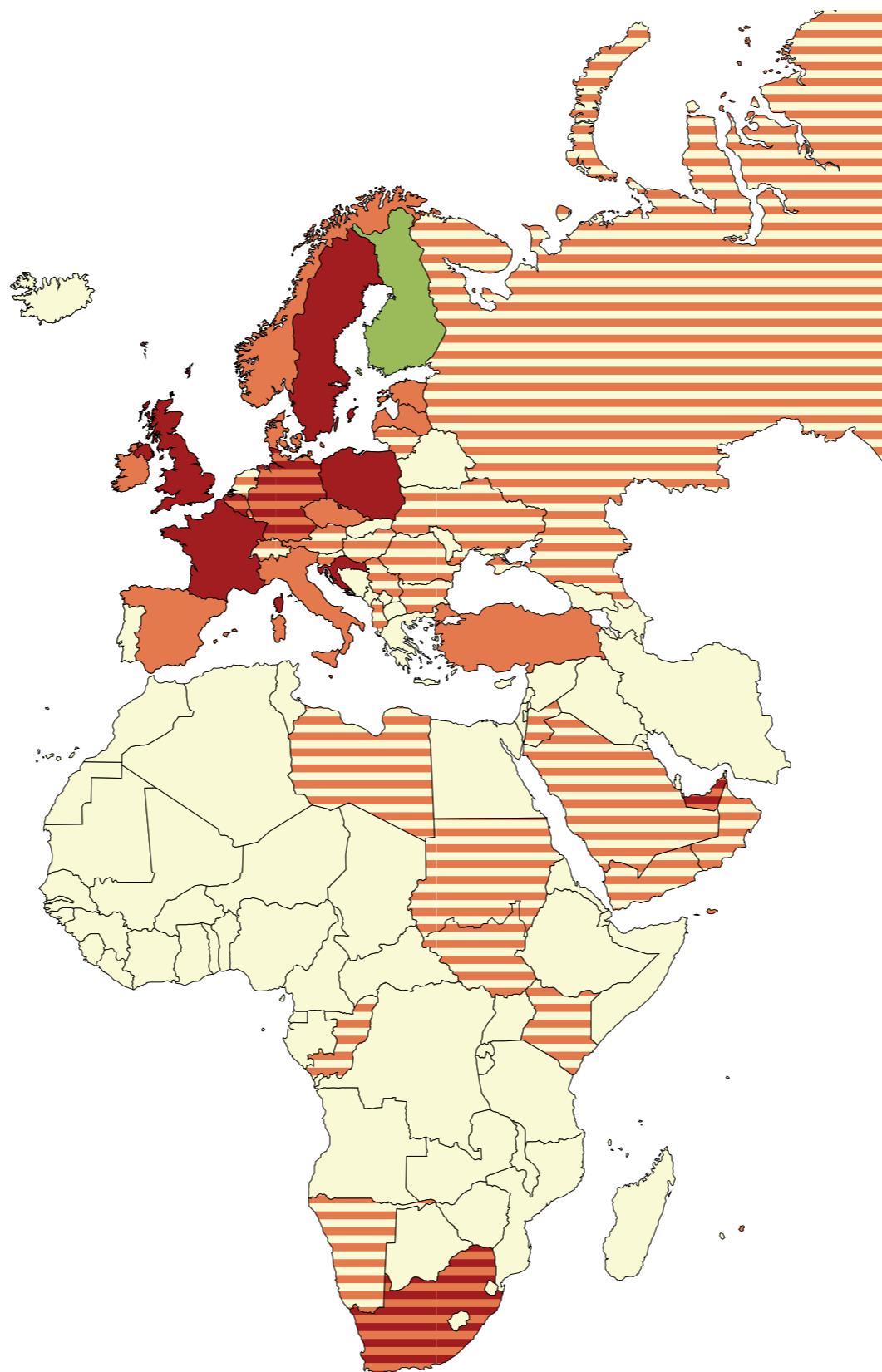
SUOMEN ASEVENTIMAA,
SOTATARVIKEIDEN VIENTI
YLI 2 MILJOONAA €

SUOMEN ASEVENTIMAA,
SOTATARVIKEIDEN VIENTI
1-2 MILJOONAA €

SUOMEN ASEVENTIMAA,
SOTATARVIKEIDEN VIENTI
200 000 - 1 MILJOONAA €

SUOMEN ASEVENTIMAA,
SOTATARVIKEIDEN VIENTI
0 - 200 000 €

EI VIENTIÄ RAPORTOINTIVUONNA

MUU EUROOPPA

Albania	36 456	-	-	-
Bosnia ja Hertsegovina	-	3	-	-
Islanti	-	-	505	3 200 000
Makedonia	-	-	-	30 000
Norja	321 019	-	3 500	22 060 000
Serbia	9 560	-	3	4 000
Sveitsi	173 870 ²	-	454	11 250 000
Ukraina	42 551	1	-	-
Valko-Venäjä	-	8	-	-
Venäjä	113 690	11	-	-

1 Vienti kokonaan suojarusteita YK:n tai kansainvälisen operaation käyttöön
2 Osa viennistä suojarusteita YK:n tai muun kansainvälisen operaation käyttöön

LÄHI-ITÄ

Arabiemiattien liitto	1 280 462 ²	56	110	86 800
Bahrain	-	18	-	-
Irak	-	3	-	-
Iran	-	6	-	-
Jemen	36 905	-	-	-
Jordania	88 065	-	-	-
Kuwait	-	6	-	-
Libanon	-	14	-	-
Oman	8 990	6	-	-
Qatar	-	6	-	16 000
Saudi-Arabia	195 000	8	-	150 000
Turkki	396 028	35	-	-

1 Vienti kokonaan suojarusteita YK:n tai kansainvälisen operaation käyttöön
2 Osa viennistä suojarusteita YK:n tai muun kansainvälisen operaation käyttöön

SOTATARVIKEET
(VIETY, €)

KAKSIKÄYTÖTUUTEET
(VIENTILUPA, LUPAA KPL)

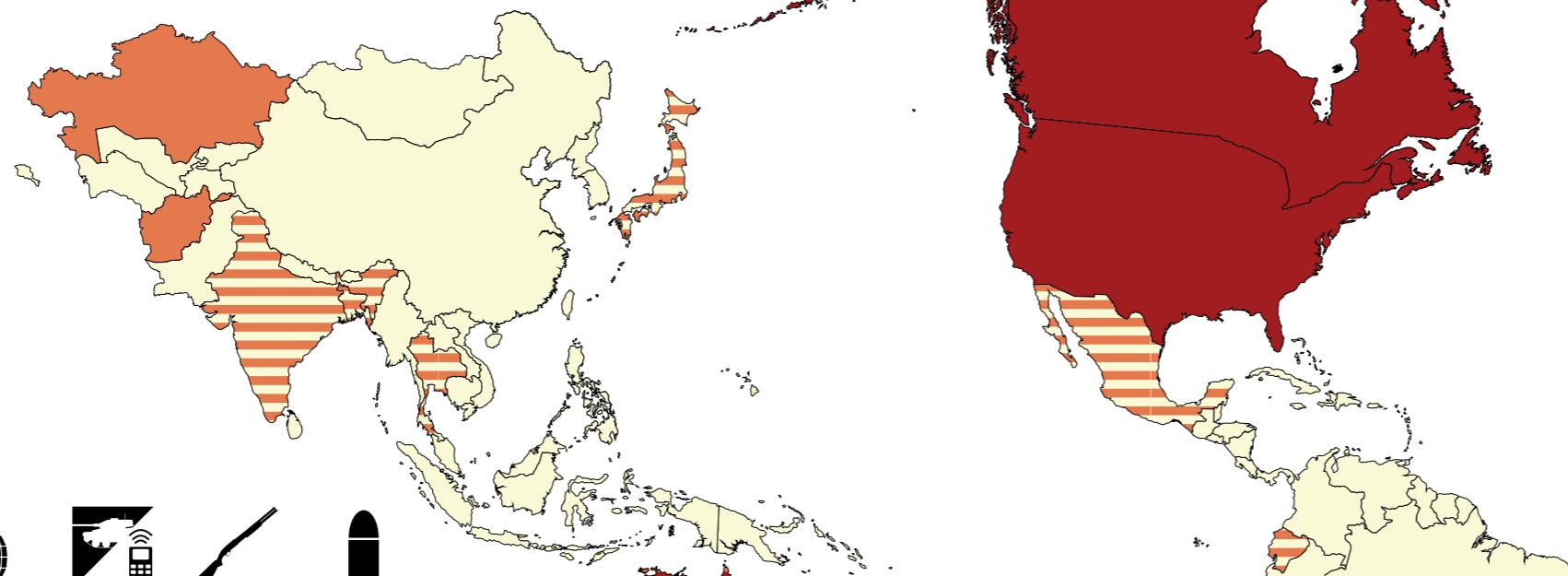
KAUPALLISET ASEET
(VIENTILUPA, ASETTA KPL)

KAUPALLISET PATRUUNAT
(VIENTILUPA, PATRUUNAA KPL)

KESKI- JA ETELÄ-AASIA					
Afghanistan	220 778 ¹	-	-	-	
Armenia	-	25	-	-	
Bangladesh	122 670	-	-	-	
Intia	4 115	14	-	204 000	
Kazakstan	270 850	-	-	4 800	
Turkmenistan	-	2	-	-	
Uzbekistan	-	1	-	-	

1 Vienti kokonaan suojarusteita YK:n tai kansainvälisen operaation käyttöön
2 Osa viennistä suojarusteita YK:n tai muun kansainvälisen operaation käyttöön

ITÄ-AASIA					
Australia	1 445 003	-	30 017	9 000 000	
Etelä-Korea	-	5	-	135 000	
Filippiinit	-	3	-	270 000	
Japani	59 140	2	-	20 000 000	
Indonesia	-	13	1	-	
Kiina	-	33	-	-	
Hongkong (Kiina)	-	1	-	20 000	
Kambodža	-	1	-	-	
Malesia	-	11	-	-	
Mongolia	-	-	-	40 000	
Singapore	1 360 192	5	-	-	
Taiwan	-	4	-	-	
Thaimaa	160 270	6	66	-	
Uusi-Seelanti	25 518	-	11 000	4 040 000	
Vietnam	-	1	-	-	

1 Vienti kokonaan suojarusteita YK:n tai kansainvälisen operaation käyttöön
2 Osa viennistä suojarusteita YK:n tai muun kansainvälisen operaation käyttöön

SUOMEN ASEVENTIMAA,
SOTATARVIKEIDEN VIENTI
YLI 2 MILJOONAA €

SUOMEN ASEVENTIMAA,
SOTATARVIKEIDEN VIENTI
1-2 MILJOONAA €

SUOMEN ASEVENTIMAA,
SOTATARVIKEIDEN VIENTI
200 000 - 1 MILJOONAA €

SUOMEN ASEVENTIMAA,
SOTATARVIKEIDEN VIENTI
0 - 200 000 €

EI VIENTIÄ RAPORTOINTIVUONNA

POHJOIS-AMERIKKA

Kanada	2 257 487	-	31 000	12 000 000
Yhdysvallat	16 953 962	-	60 001	40 000 000

1 Vienti kokonaan suojarusteita YK:n tai kansainvälisen operaation käyttöön
2 Osa viennistä suojarusteita YK:n tai muun kansainvälisen operaation käyttöön

ETELÄ-AMERIKKA

Argentiina	6 092	-	-	-
Brasilia	-	13	-	-
Chile	1 899 816	2	-	412 000
Ecuador	248	1	-	-
Kolumbia	-	1	-	-
Meksiko	8 850	27	-	-
Panama	-	1	-	-
Uruguay	-	8	-	-
Venezuela	-	1	-	-

1 Vienti kokonaan suojarusteita YK:n tai kansainvälisen operaation käyttöön
2 Osa viennistä suojarusteita YK:n tai muun kansainvälisen operaation käyttöön

SOTATARVKEET
(VIETY, C)

KAKSIKÄYTÖTUOTTEET
(VIENTILUPA, LUPAA KPL)

KAUPALLISET ASEET
(VIENTILUPA, ASETTA KPL)

KAUPALLISET PATRUUNAT
(VIENTILUPA, PATRUUNAA KPL)

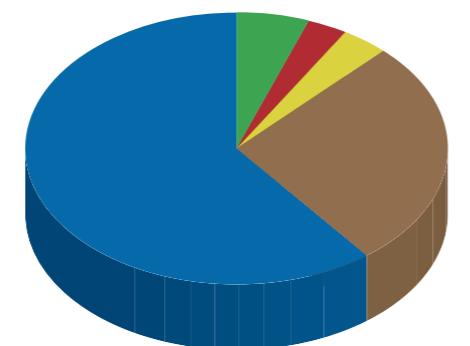
 Kaupallisille ampuma-aseille ja patruunoille eli niin kutsutulle siviiliaseille myönnettiin yhteensä 574 vientilupaa.

Kaikkiaan vuonna 2012 myönnettiin vientilupa 150 721 kaupalliselle ampuma-aseelle. Luvussa ovat mukana myös muut ampuma-aseet, joita ovat esimerkiksi kaasusumuttimet. Myönnetyjen vientilupien perusteella ampuma-asevienti kasvoi 55 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Viennin trendi on kuitenkin laskeva. Vientilupien perusteella aseita vietin 18,5 prosenttia vähemmän viisivuotiskaudella 2008–2012 kuin vuosina 2003–2007. Toteutunutta vientiä ei tiedetä, koska lupaviranomainen ei seuraa sitä. Se ei selviä tarkasti tullitilastoista, koska suomalaisten puuteellisesta käytännöstä johtuen samoihin tulliluokkiin sisällytetään sekä siviili- että sotilasaseita, vaikka molemilla olisi omatkin tulliluokat.

EU:n ja sen ulkopuolisen Euroopan suhteellinen osuus viennistä laski vuonna 2012. Vuonna 2011 Euroopan osuus viennistä oli yli 30 prosenttia koko maailman aseviennistä, kun tänä vuonna sen suhteellinen osuus oli vajaat 9 prosenttia. Itä-Aasian suhteellinen osuus nousi 27 prosenttiin, mitä selittävät Australian ja Uuden-Seelannin vienti. Suurin osa kaupallisten aseiden vientiluvista, noin 60 prosenttia, annettiin Pohjois-Amerikkaan. Yksittäisistä maista Namibian vientilupien määrä kasvoi eniten. Maahan myönnettiin vientiluvat 5 200 kivääriille. Koska Poliisihallituksen vientiluvat ovat salaisia, ei voida sanoa, oliko luvat tarkoitettu perinteisiä metsästysaseita vai esimerkiksi puoli-automaattisia reserviläisaseita varten.

Poliisihallituksen vientilupien lisäksi Suomesta vieräyden aseita ulkomaille myös poliisilaitosten ulkomaalaisille myöntämällä hankkimisluvilla. Lupa myönnettiin vuonna 2012 kaikkiaan 52 aseelle. Laskua edelliseen vuoteen oli noin kaksisataa prosenttia. Tuolloin lupa haettiin 129 aseelle.²⁸ Ulkomaisille myönnetyt luvat eivät sisälly Poliisihallituksen toimittamaan vientilupitalastoon. Myöskään ostajan kotimaa eli vientimaa ei käy ilmi saadusta tiedoista.²⁹

Kaupallisten asevientilupien jakautuminen alueittain

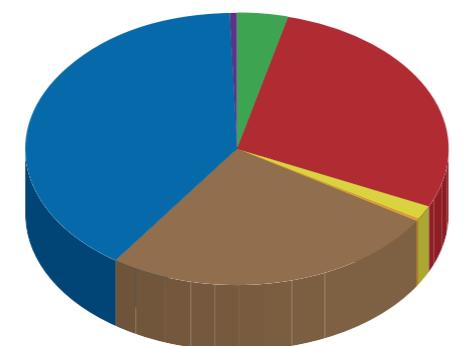
EU	5,8 %	Lähi-itä	0,1 %
Muu Eurooppa	3 %	Aasia	27,3 %
Afrikka	3,5 %	Pohjois-Amerikka	60,4 %

 Kaupallisten patruunoiden vientiluvilla sai vuonna 2012 viedä 130,4 miljoonaa siviilipatrunkua. Arvioitaessa käsitleen *siviilipatrunga* onnistuneisuutta on otettava huomioon, että esimerkiksi Bahrainin asevoimien tarkka-ampujien aseisiin Suomesta hankitut patruunat vietin siviilipatrunkoiden luville.

Myönnetyjen vientilupien perusteella patruunavienti kasvoi 17 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Viennin trendi on kuitenkin laskeva. Vientilupien perusteella patruunoita vietin 11,4 prosenttia vähemmän viisivuotiskaudella 2008–2012 kuin vuosina 2003–2007. Toteutunutta vientiä ei tiedetä, koska lupaviranomainen ei seuraa sitä.

Vuoden 2012 patruunaviennissä ei ollut merkittävä alueellisia vaihteluita verrattuna edelliseen vuoteen. EU:n ulkopuoliseen Eurooppaan suuntautuneen viennin suhteellinen osuus laski hieman, ja vienti Afrikkaan kasvoi Namibiaan myönnetyn luvan johdosta.

Kaupallisten patruunavientilupien jakautuminen alueittain

EU	4,1 %	Aasia	25,9 %
Muu Eurooppa	28,1 %	Pohjois-Amerikka	39,9 %
Afrikka	1,5 %	Etelä-Amerikka	0,3 %
Lähi-itä	0,2 %		

Suomalaisia joukkojenhallintaa Kosovossa

Anne Koivula

Joukkojenhallinta on tärkeä osa Suomen suorittamaa kansainvälistä kriisinhallintaa, kertoo Kosovossa kriisinhallintajoukkojen komentajana toiminut eversti Jari Kallio.

"Lyhyet kilvet, lyhyet patukat sekä rynnäkkökiväärit", summaa eversti Kallio suomalaisten kansainvälisen kriisinhallintajoukkojen suojaravustuksen ennen Kosovon vuoden 2004 kevään mellakoita. Kallio toimi suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ja Keskinen monikansallisen prikaatin komentajana Kosovossa vuosina 2004–2005.

Ongelmallista silloisessa välineistössä oli kiväärin ja patukan sijoittuminen voiman käytön vastakkaisiin äärilaitoihin. Koska mellakoitsijat olivat tietoisia siitä, että suomalaiset kriisinhallintajoukot eivät käytä aseitaan joukkojenhallintatilanteissa, he heittivät esimerkiksi kiviä ja hakkasivat joukkoja jalkoihin pitkillä harjateräillä. "Tarttuihin siis välineistöö, jolla pystytäisiin pitämään mellakoitsijat kauempana, niin sanotusti kivenheiton päässä", Kallio toteaa. Käyttöön otettiin noin 180 cm pitkät kilvet, visiirillä varustetut suojakypärät, turvajalkineet sekä iskunkestävät suojahanskat. Lisäksi suomalaiset saivat kyynelkaasun käyttööikeuden vuonna 2005.

TIETOA ENNEN KOHTAAMISTA

Tiedustelutieto on avainasemassa, kun kriisinhallintajoukot muodostavat kokonaiskuvaa siitä, mistä eri etniset ryhmät tietyillä alueilla puhuvat ja millaisia toimia ne suunnittelevat. Tällöin sotilaat pystyvät siirtämään nopeasti kyseisille alueille, eversti Jari Kallio kertoo. Yleensä pelkkä kriisinhallintajoukkojen näkyvä läsnäolo voi toimia riittävänä pelotteena mellakoiden ja yhteenottojen välttämiseksi. Näin osapuolet pystyvät pitämään erillään toisistaan sekä torjumaan tilanteiden laajeneminen vaikuttamaksi. Kallio lisää, että mellakoihin osallistumista suunnitteleville pyri-

tään aina selittämään rajat, joiden sisällä he saavat toimia, sekä poliisin ja sotilaiden oikeudet mellakan torjumiseen kyseisten rajojen ylityessä.

Kallion mukaan Kosovossa käytettiin myös erilaisia videolaitteita ja kameroita. Yksi näistä oli kaukotähystyslaite "Kotka", joka sijoitettiin nostolava-auton pähän noin 20 metrin korkeuteen. Laite välitti ihmisen tunnistamiseen riittävän tarkkaa kuvaa jopa kolmen kilometrin säteeltä. Se osoittautui käteväksi tilanteiden ennaltaehkäisyyn kannalta, sillä kauempaan kokoontuvat väkijoukot pystytiin havaitsemaan. Kun auto ja siihen kiinnitety kamera ajettiin demonstratiivisesti kokoontuvan väkijoukon luo, toimi se myös hyvänen pelotteena, koska paikalliset tiesivät, että heidät oli myöhemmin mahdollista tunnistaa videonauhoilta. Taltiointivälineet toimivat myös kriisinhallintajoukkojen analyttisenä työkaluna. Tällöin laitteen nauhoja jälkikäteen katsoessaan pystytiin seuraamaan, miten kriisinhallintajoukot olivat joukkojenhallintatilanteissa toimineet ja miten niiden toimintaa voitaisiin parantaa entisestään.

Joukkojenhallintatehtävät sisältävät Kallion mukaan usein myös paikallisten alueiden tai kulttuurillisesti tärkeiden kohteiden, kuten kirkkojen ja koulujen, suojaamista uhkaavalta ilkivalalta. Esimerkinä tästä hän mainitsee tilanteen, jossa Keskinen prikaatin sotilaiden muodostama osasto suojaasi serbien Gračanican luostaria estääen suuren albaanijoukon pääsyn kotheeseen. Jos albaanit olisivat päässeet vahingoittamaan luostaria, olisi se voinut johtaa kostotoimiin serbien puolesta ja tilanne olisi mahdollisesti laajentunut entistä vakavammaksi.

KYNNELKAASUA JA KÄÄRMEITÄ KULTTUURIEROT SUURI

"Eroja löytyi kansallisuksien väliltä valtavasti", vastaa eversti Kallio kysytessä joukkojenhallinnallisista kulttuurieroista Kosovossa. Hänen mukaansa erot johtuvat osittain eri maiden toimintatavoista ja joukkojen kotimaan tilanteesta, osittain taas niistä voiman käyttööikeuksista, joita eri mailla oli.

Kallio toteaa, että vaikka suomalaisten toiminta oli tarkoin määriteltyä, mukana oli myös maita, joilla ei

KFOR

Kuudesta eri kansallisuudesta koostuvan Keskinen monikanalaisen prikaatin (Multi-National Brigade Center) keskivaivuus oli vuosina 2004 ja 2005 noin 1700 sotilasta, ja sen toimialueena olivat kaikkein konfliktisensuurimmat alueet Kosovon pääkaupungin Pristinan ympäristössä. Kansainvälisen kriisinhallintajoukkojen päätehtäväն oli KFORin (Kosovo Force) pääätöslauselman mukaisesti taata kaikille Kosovon asukaille turvallinen elinympäristö. Toimintaperiaatteellisesti joukkojenhallintatilanteet hoiti ensisijaisesti paikallinen poliisi eli Kosovo Police Force. Jos poliisin voimat eivät tähän riittäneet, YK:n poliisi toimi lisävahvistuksena ja tarvittaessa vielä kriisinhallintajoukot tukiivat toimintaa.

ollut juuri mitään rajoitteita siinä, miten joukkojenhallintalanteissa toimitaan. Tällaisten maiden sotilaat saattoivat käyttää kovaakin voimaa, mikä saattoi johtaa tilanteiden eskaloitumiseen mielenosoittajien ja kriisinhallintajoukkojen välillä. Tämä tarkoitti usein sitä, että yksi joukkojenhallinnan päätehtävästä, väestön tai kohteiden suojaaminen, saattoi jäädä toissijaiseksi. Esimerkkinä tällaisesta kovan voiman käytöstä Kosovossa hän mainitsee käärmien heittämisen mellakoitsijoiden joukkoon. Mainitsematta, mistä kansallisuuksista on kyse, Kallio toteaa, että tällaisia menetelmiä käytäneiden maiden sotilaita ei enää myöhemmin hyväksytty toimimaan etulinjassa, vaan he olivat yleensä reservinä. Tilanteen eskaloituminen ja siitä mahdollisesti seuraavaa ongelmien pitkittyminen olivat liian suuri riski.

Kallio kertoo myös kyynelkausun käyttööikeuksissa olleen maiden välisiä eroja. Siinä missä silloinen puolustusministeri Seppo Kääriäinen myönsi suomalaisille kriisinhallintajoukoille kyynelkausun rajoitetun käyttööikeuden vuonna 2005, osalla kriisinhallintatehtäviin osallistuneista maista oli oikeus käyttää voimakkaita kyynelkausua. Tällaiset kaasut ovat ehdottomasti kiellettyjä suomalaisilta joukoilta niiden mahdollisesti hyvinkin vaarallisten terveydellisten haittavaikutusten vuoksi.

SOTILAIDEN KUVA JOUKKOJENHALLINNAN TULEVAISUUDESTA

Eversti Kallio uskoo, että suomalaisia sotilaita tullaan tarvitsemaan kansainvälissä joukkojenhallintatehtävissä tulevaisuudessakin. Operaatioihin valmis- tautumista harjoitellaan jatkuvasti, sillä

osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan on yksi Puolustusvoimien lakisääteisistä tehtävistä.

Kallio muistuttaa, että joukkojenhallintatehtävien tulisi aina olla ensisijaisesti paikallisen poliisin järjestysen piirissä lukeutuva tehtävä, sillä olisi eduksi, että tilanteen rauhoittamisesta vastaisivat maan omat viranomaiset. Sotilaiden tulisi ottaa osaa toimintaan vasta siinä vaiheessa, kun poliisin omat voimat eivät tilanteen rauhoittamiseen riitä. Kallion mukaan kansainvälillisillä kriisialueilla, kuten esimerkiksi Kosovossa, on kuitenkin usein ongelmana se, että paikallisen poliisin voimat ovat liian pienet ja yleinen turvallisuus rakentuu tämän takia erityisesti alkuvaiheessa sotilaiden varaan. ”Tästä syystä sotilaiden rooli joukkojenhallinnallisissa operaatioissa tulee varmasti olemaan merkittävä tulevaisuudessakin”, eversti Kallio arvioi.

Aseita ja niiden käyttöä rajoittavat sopimukset

Rauha ja turvallisuus ovat yleismaailmallisia tavoitteita, jotka kaikki maailman valtiot hyväksyvät. Ne ovat valtioiden välisen yhteistyön perusta, ja kirjatuna YK:n peruskirjaan. Sen mukaan valtiot ovat siirtäneet ratkaisemaan keskinäiset erimielisyysensä rauhanomaisin keinoin vaarantamatta globaalja oikeudenmukaisuutta, rauhaa ja turvallisuutta. Meneillään olevat aseelliset selkkaukset osoittavat ettei tavoitteessa ole aina onnistuttu.

Aseellisten selkkausten esiintyminen on synnyttänyt tarpeen sopia siitä millaisilla säännöillä yhteenotot käydään: taistelijoilla ei ole rajoittamatonta oikeutta valita miten ja millaisin asein he käyvät sotaa. Sodankäynnin rajoittamisesta on säälynyt sääntöjä jo ajalta ennen ajanlaskun alkua. Modernilla ajalla säännöt on selkeimmin lausuttu vuonna 1949 solmituissa Geneven sopimuksissa ja niiden lisäpöytäkirjoissa. Näissä niin kutsutuissa

sodan laeissa on sovittu muun muassa haavoittuneiden ja sairaiden hoidosta, sotavankien koitelusta ja siviilien sekä siviilikohdeiden suojelesta. Sopimusten tarkoituksesta on varmistaa ihmillisyyden toteutuminen suojelemalla itse taistelijoita sekä siviileitä.

Aseiden käyttö ja niiden käytön vaikutukset eivät saa olla Geneven sopimusten vastaisia. Sopimuksiin liittyvät näkökohdat on otettava huomioon niin taiteluissa kuin aseita kehitettäessä ja hankittaessa. Lähes kaikkien aseiden käyttöä tai valmistusta säädellään nykyisin ainakin joillain kansainvälillisillä tai alueellisilla sopimuksilla, joiden tarkoituksesta on tukea Geneven sopimusten tavoitteiden toteutumista asettamalla asekohtaisia kansainvälisiä normeja. Osa aseista on kielletty pysyvästi laillisesti sitovilla sopimuksilla.

Asekaupan kansainvälisen sääntelyn osalta merkittävä askel otettiin huhtikuussa 2013, kun kansainvälinen

Kansainväliset sodankäyntiä ja aseita rajoittavat sopimukset

NIMITYS	SOPIMUKSEN NIMI	SOPIMUS SOLMITTU	VOIMAAN VOIMAAN SUOMEN OSALTA
Aseidenriisunta			
BTWC	Biologisten ja toksilogisten aseiden kieltosopimus	1972	1975
CCW LP IV	Sokeuttavien laseraseiden käytön ja kuljetuksen kielvä sopimus	1995	1998
CWC	Kemiallisten aseen kieltosopimus	1997	1999
CTBT	Täydellinen ydinvoimakieltosopimus	1996	Ei voimassa
FMCT	Asekelloisen hajoavan (fissili) ydinamateriaalin tuotantokieltosopimus		Neuvottelut käynnissä
NPT	Ydinsulkusopimus	1968	1970
Ottawa	Henkilömiinojen käytön, valmistuksen, myynnin, varastoinnin ja kuljetuksen kielvä sopimus	1997	1999
Oslo	Rypälepommien käytön, valmistuksen, myynnin, varastoinnin ja kuljetuksen kielvä sopimus	2008	2010
PTBT	Osittainen ydinvoimakieltosopimus	1963	1963
Demilitarisointi			
PAROS	Avaruuden aseistamisen ehkäisemisen aloite		
Sodankäyntitapojen rajoittaminen			
CCW	Tavanomaisia aseita ja niiden käytöä koskeva sopimus	1980	1983
ENMOD	Convention on the prohibition of military or any other hostile use of environmental modification techniques	1977	1978
Geneve I	Maasotavoimien kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantaminen	1949	1955
Geneve II	Merisotavoimien kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkotuneiden aseman parantaminen	1949	1955
Geneve III	Sotavankien koitelusta	1949	1955
Geneve IV	Siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana	1949	1955
Geneve LP I	Kansainvälisen aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta	1977	1980
Geneve LP II	Kansainvälisesti luontetta vaille olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta	1977	1980
Kulttuuriomaisuus	Yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi aseellisen selkkauksen sattuessa	1954	1956
Tapaoikeus	Punaisen Ristin kansainvälisen komitean tapaoikeuden säännöt	2005	2005
Haag	Maasodan lakeja ja tapoja koskeva Haagin sopimus IV	1907	kyllä
Rooma	Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) Rooman perussääntö	1998	2000
LoS	Yleissopimus lapsen oikeuksista	1989	1991
LoS LP	Valinnainen pöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin	2000	2002
Asevalvontasopimukset			
ATT	YK:n asekauppasopimus (Arms Trade Treaty)	2013	Allekirjoitettu, ei ratifioitu
CPPNM	Yleissopimus ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista	1979	1987
HCoC	Haagin käytännésäännöstö ballististen ohjusten leväimisen estämiseksi	2002	2002
Kidutusvälinease-tus	EU:n kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanossa ja kidutuksessa käytettävien välineiden tuonti- ja vientivalvonta sekä kiellot	2006	2006
Pienaseasiakirja	Etyjin poliittisesti sitova asiakirja pienaseiden hallitsemattoman leväimisen ehkäisemiseksi	2000	2000
Tuliasepöytäkirja	YK:n pienasetoimintaohjelma niiden laittoman kaupan ehkäisemiseksi	2001	2005
Yhteinen kanta	EU:n sotatuotteiden vientiä koskevat säännöt	2008	2008; ratifioitu 2012
Vientivalvontajärjestelyt			
Zanger komitea	Ydinsulkusopimuksen toteutusjärjestely	1971	1972
Australia ryhmä	Kemiallisten ja biologisten aineiden ja teknologioiden	1985	1991
MTCR	Ohjusteknologian	1987	1991
NSG	Ydinalan	1974	1978
Wassenaar	Kaksikäytötuotteiden ja sotilaallisen suorituskyvyn	1995	1995

asekauppasopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa. Suomi on ollut vahvasti mukana tukemassa sopimuksen syntymistä. Sopimus astuu voimaan, kun sen on ratifioinut yhteensä 50 maata. Lokakuun alkuun 2013 mennessä sopimuksen oli ratifioinut seitsemän maata.

Suomi ei aloittanut toimenpiteitä kuorma-ammukset eli rypälepommit kielväen Oslon sopimuksen allekirjoittamiseksi. Joulukuussa 2008 solmittuun sopimukseen oli syyskuun puoliväliin 2013 mennessä liittynyt 113 maata, joista 84 oli ratifioinut eli saattanut sen voimaan.³⁰

Suomi liittyi Ottawan henkilömiinat kielvään sopimukseen, joka astui kansallisesti voimaan 1. heinäkuuta 2012. Suomi liittyi sopimukseen maailman 177. valtiona. Puolustusvoimien varastoissa oli liittymishetkellä hieman yli miljoona sopimuksen kielämää miinaa.

SaferGlobe -tutkimusverkosto kertoi tutkivassa juttuaan syksyllä 2011 Kuntien eläkevakuutuksen Kevan sijoittaneen eläkevaroja henkilömiinoja valmistavaan Singapore Technologies Engineering (STE) -nimiseen asetehtaanseen. Keva ei ollut tietoinen yhtiön henkilömiinatuotannosta ja alkoikin tutkivan juttumme jälkeen selvittää tapausta. STE:n kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen ja vain muutamia viikkoja ennen Ot-

tawan sopimuksen voimaan astumista Keva myi STE:n osakkeet pois. Asekielosopimusten tarkoituksesta on varmistaa kiellettyjen aseiden pysyvä poissa, minkä takia sopimusten rikkomisesta tuomitaan sotarikoksia koskevan rikoslain 11. luvun mukaan.

Kevan mukaan ei voida olla varmoja, kielääkö Ottawan sopimus kiellettyjen aseiden tuotannon lisäksi myös sijoittamisen aseita valmistavia tehtaisiin (artikla 1, kohta C). Oslon rypälepommikieltosopimus on täysin vastaava, ja useat valtiot ovat ilmoittaneet tulkitsevansa sopimuksen tarkoittavan myös kieltoa rahoittaa tuotantoa tai omistaa kiellettyjä aseita valmistavia yhtiöitä. Useat valtiot, viimeksi Sveitsi ja Alankomaat, ovat myös laatineet varmuuden vuoksi sijoittamisen kielteviä erillislakeja.

SODANKÄYNTIÄ JA ASEITA RAJOITTAVAT SOPIMUKSET

Lueteloon edellisellä aukeamalla on koottu keskeisiä sodankäyntiä rajoittavia, aseiden valvontaan tai niiden kieltoon liittyviä kansainvälisiä oikeudellisesti sitovia sopimuksia sekä poliittisia julistuksia, joilla pyritään rajoittamaan aseiden ja aseellisen väkivallan käyttöä ja seurausksia.

Voimankäytön säätely

Poliisi pitää yllä järjestystä, mutta milloin poliisin voimankäyttö loukkaa ihmisoikeuksia? Entä millä oikeudella viranomaiset ottavat mellakoitsijoita kiinni? Viranomaisille annetaan toimintasuosituksia ihmisoikeuksien huomioimiseen joukkojenhallintatilanteissa muutamilla kansainvälisillä asiakirjoilla. Niitä ovat muun muassa YK:n yleiskokouksen hyväksymät viranomaisten menettelyohjeet³¹ sekä oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen käsittelevät Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n ihmisoikeusneuvoston päättölauselmat³² ja YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus³³. Ihmisoikeusneuvoston päättölauselmat³⁴ aiheesta on hyväksytty yksimielisesti, ja kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen on allekirjoittanut ja ratifioinut 160 maata Suomi mukaan lukien³⁵. Menettelyä ohjaava kansainvälinen, lainsäädäntöinen sitova normisto kuitenkin puuttuu.

Suomen lainsäädännössä on selkeästi eroteltu rauhanomainen mielenilmaus ja mellakka. Mellakka kuuluu rikoslainsäädännön piiriin, kun taas mielenosoituksista säädetään kokoontumislaissa, jossa niitä

kutsutaan ”yleisiksi kokouksiksi”. Kokoontumislaissa sanotaan, että ”yleinen kokous ja yleisötilaisuus on järjestettävä rauhanomaisesti sekä osanottajien tai siivullisten turvallisuutta vaarantamatta ja heidän oikeuksiaan loukkaamatta. Tällaista tilaisuutta järjestetään etäisesti muutamilla kansainvälisillä asiakirjoilla. Niitä ovat muun muassa YK:n yleiskokouksen hyväksymät viranomaisten menettelyohjeet³¹ sekä oikeutta rauhanomaiseen kokoontumiseen käsittelevät Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n ihmisoikeusneuvoston päättölauselmat³² ja YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus³³. Ihmisoikeusneuvoston päättölauselmat³⁴ aiheesta on hyväksytty yksimielisesti, ja kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen

on allekirjoittanut ja ratifioinut 160 maata Suomi mukaan lukien³⁵. Menettelyä ohjaava kansainvälinen, lainsäädäntöinen sitova normisto kuitenkin puuttuu.

Suomen poliisin menettelyä joukkojenhallintatilanteissa ohjaavat kokoontumis- ja rikoslakien lisäksi poliisilaki sekä kiinniototapauksissa pakkokeinolaki. Pakkokeinolain mukaan kiinnionton syy on kerrottaa kiinniotetulle välittömästi. Poliisilaisissa joukkojenhallintatilanteille olenaisia ovat erityisesti artikla 18 paikan ja alueen eristämistä ja artikla 19 väkijoukon

Voimankäytöä säätelevä lainsäädäntö

Kokoontumislaki 22.4.1999/530

- 10 §: Jos yleisen kokouksen järjestäminen ilmoitetussa paikassa vaarantaa ihmisten turvallisuutta, aiheuttaa huomattavaa haittaa ympäristölle tai vahinkoa omaisuudelle, häiritsee kohtuuttomasti sivullisia tai liikennettä taikka valtiovierailuun tai julkisyhteisön järjestämään kansainväliseen kokoukseen kuuluvaa [...] tilaisuutta, poliisi voi yhteyshenkilön kanssa neuvoteltaan osoittaa kokouksen siirrettäväksi toiseen, kokouksen tarkoituksen kannalta sopivaan paikkaan. [...] Poliisi voi ryhtyä tässä pykälässä mainittuihin toimenpiteisiin ilman neuvottelua yhteyshenkilön kanssa, jos yhteyshenkilö ei ole tavoitettavissa.
- 18 §: Poliisimiehellä on oikeus eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kielää tai rajoittaa liikkumista, jos se on tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi [...].
- 19 §: Poliisimiehellä on oikeus määräältä väkijoukko hajaantumaan tai siirtymään, jos kokoontuminen vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka on esteenä liikenteelle. Jollei hajaantumis- tai siirtymämäärästä noudateta, poliisimiehellä on oikeus hajottaa väkijoukko voimakoin sekä ottaa niskoitteleva henkilö kiinni.
- 21 §: [...] Poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määräältä se päättymään, jolleivät muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäväksi [...].
- 23 §: Yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa taikka niiden välittömässä läheisyydessä ei saa pitää hallussa ampuma-asetta, räjähdyaineetta, teräasetta tai muuta sellaista esinettä tai ainetta, jota on perusteltua aihetta epäillä voitavan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemiseen.
- 27 §: Poliisimiehellä on virkatehtävässä suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilö paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menetäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun

hajottamisesta. Artiklan 19 mukaan poliisilla on oikeus hajottaa väkijoukko voimakoin sekä ottaa kiinni niskoittelevat henkilöt.

Voimakeinojen käytämistä säädetään poliisilain artiklassa 27. Artikla oikeuttaa käyttämään ”sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina”. Puolustettavuuteen vaikuttavina tekijöinä esitetään ”tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävässä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat”.

Poliisilaki 7.4.1995/493

- 2 §: Poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovinollisuutta edistäen. [...] Poliisin toimenpiteet on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on vältämätöntä tehtävän suorittamiseksi. [...] Poliisi ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin poliisin tehtävän suorittamiseksi on tarpeen.

- 4 §: Poliisimiehen on ilmoitettava henkilön vapauteen kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle [...], jollei se ole mahdotonta henkilön tilan taikka olosuhteiden johdosta.

- 18 §: Poliisimiehellä on oikeus eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kielää tai rajoittaa liikkumista, jos se on tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi [...].

- 19 §: Poliisimiehellä on oikeus määräältä väkijoukko hajaantumaan tai siirtymään, jos kokoontuminen vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka on esteenä liikenteelle. Jollei hajaantumis- tai siirtymämäärästä noudateta, poliisimiehellä on oikeus hajottaa väkijoukko voimakoin sekä ottaa niskoitteleva henkilö kiinni.

- 21 §: [...] Poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määräältä se päättymään, jolleivät muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäväksi [...].

- 23 §: Yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa taikka niiden välittömässä läheisyydessä ei saa pitää hallussa ampuma-asetta, räjähdyaineetta, teräasetta tai muuta sellaista esinettä tai ainetta, jota on perusteltua aihetta epäillä voitavan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemiseen.

vaarallisen teon tai tapahtuman esittämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävässä olevat voimavarat sekä muit tilanteen konkaisarvosteluun vaikuttavat seikat

Pakkokeinolaki 30.4.1987/450

- 2 §: Jos pidättämiseen on edellytyset, poliisimies saa ottaa rikoksesta epäillyn kiinni ilman pidättämämäärystäkin, jos pidättämisen toimenpano voi muuten vaarantua. [...] Kiinni otetulle on heti ilmoitettava kiinniottamisen syy.

YK:n viranomaisten menettelyohjeet³⁷

- 2 § Tehtävänsä toteuttaessaan viranomaisen tulee tunnioittaa ja suojeilla ihmisorvoa ja ylläpitää jokaisen ihmisoikeuksia.
- 3 § Viranomaisen tulee käyttää vaimaa ainoastaan äärimmäisessä tarpeessa ja vain siinä laajuudessa kuin tehtävän suorittaminen vaatii.
- 5 § Viranomaisen ei tule aiheuttaa, lietsoa tai sallia kidutusta tai muuta raakaan, epäinhimillistä tai alentavaa koitelua tai rangaistusta. Ylemmän tahan käskyä tai poikkeuksellisia olosuhteita kuten sotatila tai sodan uhka, uhka kansalliselle turvallisuudelle, sisäinen poliittinen epävakaus tai muu julkinen hätätila, ei voida käyttää oikeutuksena raa'alle, epäinhimilliselle tai alentavalle koitelulle tai rangaistukselle.

Joukkojenhallinnan kehitys

Tuuli Hongisto

9. syyskuuta 2006 jää suomalaisen poliisitoiminnan historiaan. Euroopan ja Aasian maiden huippukokous Asem 6 oli koonnut 38 maan johdon ja Euroopan komission presidentin Helsingin huippukokousta varten.

Kokousta edeltävänä päivänä sitä kritisoiva Smash ASEM -mielenosoitus houkuttelee satoja ihmisiä mielenosoitukseen Helsingin keskustaan. Mielenosoituskulkue ei kuitenkaan koskaan päässyt lähtemään kokoontumispaikeksi sovitulta Kiasman ja Postitalon väliseltä aukiolta.

Poliisin joukkojenhallintajoukot saartoivat mielenosoittajat aukiolle ja pidättivät yli sata ihmistä epäiltyynä mellakoinnista. Mukana olivat muun muassa Suomen Kuvalahden kuvaaja ja kaksi Helsingin kaupunginvaltuuttettua.

Smash ASEM -mielenosoituksen myötä joukkojenhallintataikat nouivat pääutiseksi ympäri maan. Poliisin toimintaan ottivat kantaa kriittisesti useiden poliittikojen lisäksi ainakin Viestinnän keskusliitto, Kansainvälinen lehdistöinstituuti ja tietosuoja-valtuutettu Reijo Aarnio. Kymmenien valitusten seurausena oikeusasiames tutki poliisin toimet ja totesi ne lopulta osittain laittomiksi.

Kiinniotetuista 136 henkilöstä 58 tuomittiin oikeudessa. Kuusitoista ihmistä tuomittiin ehdolliseen vankeuteen väkivaltaiseen mellakkaan osallistumisesta tai virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta. 42 syytetyä sai sakkotuomion niskoittelusta poliisia vastaan tai haitanteosta virkamiehelle.

Joukkojenhallintatoiminta on Suomessa verrattain uutta ja pienimuotoista. Vaikka esimerkiksi jo vuonna 1998 käytiin kriittistä keskustelua poliisin uudesta joukkojenhallintatoiminnasta Tampereen Mustavihreiden päivien tapahtumien johdosta, vasta Smash ASEM nosti joukkojenhallintakyse-myksen laajan keskustelun kotheeksi.

Poliisin joukkojenhallintatoimintaan tutkinut **Kari Saari** kertoo väitös-

kirjassaan *Poliisi ja joukkojenhallintatoiminta Suomessa* (2007), että poliisi alkoi luoda joukkotilanteisiin erikoistuneita yksiköitä 1990-luvun alussa, kun alun perin ihmisjoukkojen hallintaan varten kehitetty Karhu-yksikkö erikoistui toisiin tehtäviin. Vaikka Suomessa hankalia tilanteita ei vielä ollut ollutkaan, nähtiin, että oli tarve valmistautua sellaisiin ulkomaille nähtyjen tapausten takia.

Saari kertoii puhelinhaastattelussa, että yhteenotot poliisiin ja kansalaisten kanssa ovat olleet Suomessa harvinainen. Aina näin ei kuitenkaan ollut. Saaren mukaan "Suomessakin on rytissyt vielä 40–50-luvulla".

Saaren mukaan Suomessa on poikkeuksellisen vahva luottamus kansan ja poliisilaitoksen välillä ja tämä johuu poliisin rauhanomaisesta imagosta. "Toinen syy on se, että sosiaaliset ongelmat eivät ole menneet konfliktin tasolle, vaan niitä on hidattu sosiaaliturvajärjestelmällä."

Samaa kertoo Helsingin poliisin ylikomisario **Jaakko Wallenius**. Wal-

leniuksen mukaan poliiskulttuuri on muuttunut vuosikymmenien aikana paljon.

"Koulutus on avaintekijä: on tähdennetty, että patukka ei ole ensisijainen työväline, vaan asiat hoidetaan puhumalla. Kulttuuri on muuttunut sen jälkeen, kun sodan käyneet kovaotteiset poliisimiehet jäävät pois organisaatiosta. Suomessa on myös ehkä maailman pienimmät poliisivoimat: meillä on yksi poliisi seitsemäästään ihmistä kohden, kun EU:n keskiarvo on yksi neljäästään ihmistä kohden. Emme ehdi olemaan pikkuaisia."

Ennaltaehkäisevään toimintaan on Walleniuksen mukaan myös panostettu. "Meillä uusittiin organisaatio viime huhtikuun alussa, ja samalla perustettiin oma toimintalinja ennaltaehkäisevälle toiminnalle. Ennaltaehkäisevä työlä tekevät luovat keskusteluyhteysiä tahoihin, jotka saattavat osoittaa miltä."

Wallenius korostaa, ettei poliisi ole mitään mielenosoituksia vastaan. "Yhteiskunnan pitää sietää häiriötä. Esimerkiksi viime viikolla oli "Katu on punk" -mielenosoitus. Ei me lähdetty sinne pamput sojossa hajottamaan ryhmää, vaan ohjasimme liikenteen kier-

toreille. Suomessa on kokoontumisvapaus."

Suomen malli ei kuitenkaan ole yleiseurooppalainen. Walleniuksen mukaan Euroopassa on hyvin erilaisia käytäntöjä. "Esimerkiksi Ranskassa varusteet ovat 80-luvulta ja taktiikat 60-luvulta: paljon kyyneleitä ja pannariautot perään. Saksassakin ammutaan vesitykeillä. Välimeren maissa kumiluoteja käytetään surutta. Kansainvälisissä yhteyksissä suomalainen poliisi on saanut positiivista palautetta sitä, että emme lähde ottamaan yhteen. Olemme olleet edelläkävijöitä."

Suomessa voimankäyttö on vähäis-tä eikä JOUHA-joukoilla ole raskasta varustusta tai aseita mukanaan, Wallenius kertoo. "Meillähän on aika vähän voimankäytövälineitä. Varusteina on lähinnä henkilökohtaisia suoja-välineitä, jotka ottavat vastaan iskuja. Ne ovat samantyyppisiä kuin jääkiekkoilijan suojarusteet. Suojaavat olkapäitä, reisiä ja päättä. Sen lisäksi meillä on suojailevat. Voimankäytövälineenä on lähinnä patukka tai OC-kaasu."

"Meillä ei ole vesitykkejä, emme-kä voi pyytää palokuntaa ampumaan niillä. Palokunnan tehtävä on pelastaa ihmisiä eikä hyökkää ihmisten kimp-puun. Palokunta ei tulisi, vaikka poliisi rukoili." Vahvistettuja ajoneuvoja on tosin ehditty toivoa jo vuosien ajan. "Meiltä puuttuu ajoneuvoja, joilla pystyisi menemään tilanteisiin, joissa esimerkiksi heitellään esineitä."

Lisääseistusta ei Walleniuksen mu-kaan myöskään haluta. "Poliisissa ei varauduta ampuma-aseiden käyttöön. Lähökohta on se, että niitä voidaan käyttää ainoastaan hätävarjeluun. En näe sellaista tilannetta, että Suomen poliisi lähtisi ampumaan kansalaisia. Olemme tutkineet vähemmän vaaral-lisia voimakeinoja liittyen joukkojen-hallintaan, mutta sellaisia ei ole ollut löydettävissä."

Tilanne on toisaalta rauhoittunut nykyisin, eikä JOUHA-toimintaa tarvita ylipäänsä Suomessa kovin usein. Esimerkiksi aiemmin vuosittain JOU-HA-joukot liikkeelle saanutta itsenäisyyssyväin kuokkavierastilaisuutta ei järjestetä enää.

"Olemme seisovassa vedessä. Kat-sotaan, nostaaako joku ilmiö päättää", Wallenius sanoo.

Suomen ehkä tunnetuin joukkojenhallintatilanne oli Smash ASEM -mielenosoitus syyskuussa 2006. Poliisiin toiminnasta tehtiin yli 50 kantelia koskien lähinnä kiinniottojen perusteita. Oikeusasiameen kanslia laati tapauksesta kokonaisuudessaan laajan arvion. Apulaisoikeusasiames Lindstedt toteaa poliisiin menetelteen "osin lainvastaisesti".³⁹

Suomen poliisilla on käytössään useampia kansallisja ja kansainvälistä joukkojenhallintaa ohjaavia normistoja sekä suositus- että lakitasolla, mutta se ei käytännössä aina noudata niitä täysmääräisesti. Normiston moninai-suus ja eri säädösten hierarkkisuus saattavat hämmennää

sen sijaan, että normisto tarjoaisi yksiselitteisiä vastauksia. Lisäksi normistot ja ohjeet antavat lähinnä periaatteellisia ohjeita, mutta jokainen tilanne on kuitenkin erilainen. Erään poliisin näkemys on, että joukkojenhallintatilanteessa "ei pysty lakikirjoja lukemaan eikä mitään poliisiohjeita katsomaan"⁴⁰. Tilanteen keskellä poliisiin on toimittava "juuri sillä tavalla kuin itsestä hyvältä tuntuu, menee se sitten oikein tai väärin"⁴¹.

Kansainväliset suositukset luovat hyödyllisen lähtökohdan kansallisen lainsäädännön arvioinnille. Olennaista on, että poliisi noudattaa kansallista lainsäädäntöä parhaansa mukaan.

Asevalvonta

Suomi on yli 80 vuoden ajan johdonmukaisesti edistänyt kansainvälisen asekaupan säätelyä ja toiminut aktiivisesti sen valvonnan parantamiseksi. Viime vuosina Suomi on ollut myös mukana tukemassa neuvotteluita, joiden ansiosta YK:ssa solmittiin huhtikuussa 2013 ensimmäinen kansainvälinen laillisesti sitova sopimus tavanomaisten aseiden kaupan säätelemiseksi. Toimies-saan kansainvälisen asevalvonnan edistäjänä Suomi on profiloitunut vientivalvonnan mallimaaksi: aseventilait ovat kattavia ja viranomaisyhteistyö toimii. Viimeisin vientivalvonnan lakiuudistus toteutettiin vuonna 2012. Uusi laki on edeltäviä lakeja kattavampi ja toimii monimutkaisudestaan huolimatta pääosin hyvin.

Kattavasta lainsäädännöstä huolimatta suomalaisia aseita päättyy ajoittain vastaanottajille, jotka käyttävät niitä kansainvälisen lakiin vastaisesti esimerkiksi ihmisoikeusrikkomuksiin. Aseiden kokonaiviennistä on myös vaikea muodostaa yleiskuvaa, sillä luvat on jaettu eri viranomaisten vastuulle, osa luvista on salaisia eikä käytössä ole sähköisiä tiedonvaihtojärjesteliä.

Osana vuosittaista aseventiselpyytystään SaferGlobe-tutkimusverkosto havaitti keväällä 2013, että Suomi toimi Bahrainin aseita arabikevään kynnyksellä yli 3,5 miljoonalla eurolla. Vain alle puolet summalla han-kuista, sotilaallisiin tarkoitukiin toimitetuista tuot-teista päätyi vientivalvontajärjestelmän piiriin, ja vain neljänneksestä raportoitiin julkisesti osana valtion virallisista aseventilistoja.

Bahrainin-kaupan tutkinnan yhteydessä kävi ilmi, et-tä Suomen aseventijärjestelmässä on sen laajuudesta ja toimivuudesta huolimatta puutteita. Ne liittyvät erityisesti lupajärjestelmän monimutkaisuuteen, avioon muuteen sekä lupien myöntämisen jälkeiseen vientival-vontaan.

MONIMUTKAINEN VIENTILUPAJÄRJESTELMÄ

Suomen luvanvarainen aseventi on jaettu kolmen mi-nisteriön ja useiden eri yksiköiden vastuulle vietävien tuotteiden laadun ja käyttötarkoituksien sekä viennin arvon ja poliittisen merkityksen perusteella. Ensisis-jainen puolustustarvikkeiden viennistä päättävä elin on puolustusministeriö. Sillä on valtuudet päättää siirtolupien eli Euroopan talousalueelle (EU-maat, Islanti, Liechtenstein ja Norja) ja esteettömiin maihin (Sveitsi, Uusi-Seelanti, Japani, Australia, Kanada ja Yhdys-vallat) suuntautuvan viennin hyväksymisestä. Kun on kyse muihin maihin suuntautuvasta viennistä, puolustusministeriö selvittää ulkoasiainministeriöltä, et-tei luvan myöntämiseen ole ulko- ja turvallispoliittista (UTP) estettä. Kaikki vientilupahakemukset käsitel-lään puolustusministeriön johtamassa, eri viranomais-ten yhteisessä maastavientityöryhmässä, jossa ovat mukana myös ulkoministeriön, Poliisihallituksen, pääesikunnan, suojelepoliisin ja Tullihallituksen edustajat.

Puolustusministeriö ohjaa ulko- ja turvallisuuspolitiikasta merkittävät lupahakemukset valtioneuvoston yleisistunnon käsitteilyyn. Valtioneuvoston hyväksyntä tarvitaan taistelukäytöön tarkoitetuille tuhoa tuottaville materiaaleille ja asejaloille, jos viennin arvo on huomattavan suuri tai asialla on muutoin ulko- tai turvallisuuspolitiikasta merkitystä. Laki ei aseta taloudelliselta arvoltaan merkittävän viennin rajaa, mutta raja on asetettu muotoutuneen käytännön mukaan noin miljoonaan euroon. Kaupalliset vientiluvat ampuma-aseiden, aseen osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vientiin ja kauttakuljetukseen käsittelyään Poliisihallituksessa. Myös ampuma-aseiden, niiden osien, patruunoiden sekä erityisen vaarallisten ammusten tuontiluvat kuuluvat Poliisihallituksen vastuulle. Syyskuussa voimaan astunut EU:n asevienniasetus toi kauallisten vientilupien lisäksi myös yksityisen viennin lupahallinnon alaiseksi.

Tämä monen viranomaisen vastuulle jaettu käytäntö on monimutkainen ja vaikea niin viejille kuin viranomaisille itselleenkin. Yritysten on vaikea ennakoida vientilupaprosessin kulkua ja kestoaa, koska käytettävä lupakanava määrätyy tapauskohtaisesti. Kansallista sotatuotelueteloa tai valvonnan tueksi laadittua tuotelueteloa ei ole.

Viranomaisten välisellä työnyaolla on myös poliittista merkitystä: Bahrainin tapauksessa sama asekauppa jakaantui kahdelle vientilupaviranomaiselle, mikä johti valtioneuvoston ohittamiseen, sillä luvat jäivät kumpikin yksinään alle miljoonan euron rajan. Yhtenä vientilupana käsitteltyä niiden arvo olisi noussut vajaaseen 1,7 miljoonaan euroon ja edellyttänyt valtioneuvoston käsitteilyä.

ASEVIENNIN LÄPINÄKYVYYS

Tunnetuin luottamusta ja turvallisuutta lisäävä kansainvälinen toimi on YK:n tavanomaisten aseiden rekisteri UNROCA. Valtiot voivat toimittaa sinne tiedot vuosittain ostamastaan ja myymästään raskaasta aseistuksesta sekä vapaehtoisen myös pienaseista, asetuuttostosta ja sotilaallisesta kapasiteetistä. YK kannustaa jäsenvaltioitaan raportoimaan myös puolustukseen käytämistään resurseista ja vaihtamaan tietoa puolustukseen liittyvästä lainsäädännöstä. Avoimuuden edistämisen taustalla on ajatus asevarustelon valtioiden välisiä järnititteitä kasvattavasta vaikutuksesta. Tieto muiden valtoiden asehankinnoista taas vähentää järnititteitä, lisää keskinäistä luottamusta ja siten ennaltehakäisee konflikteja.

Läpinäkyvyys				Kidutus-asetus
LÄPINÄKYVYYS				
Vastuuviranomainen laati vientiraportin				
... tai tilaston				
Julkistaan 30.6. mennessä				
Raportti julkaistaan verkossa				
Raportti julkaistaan englanniksi				
Keskeiset tiedot julkaistaan suomeksi				
Keskeiset tiedot julkaistaan ruotsiksi				
Tietopyyntöön vastattu lakisääteisessä ajassa				
Pyydetty tiedot toimitettiin lakisääteisessä ajassa				
Vientiluvat julkisia asiakirjoja				
RAPORTOINNIN KATTAVUUS				
Sisältää taustatiedot (lainsäädäntö)				
Kauttakulkuluvat				
Jälleenvientiluvat				
Kielteiset vientilupapäättökset				
Lupien yhteismäärä (kpl)				
Lupien jakautuminen maittain				
Lupien jakautuminen tuotekategorioittain				
Tuotteiden kappaalemäärä				
Toteutunut vienti (kpl)				
Toteutunut vienti (€)				
VIENTILUPA				
Tuotteen yksilöivä tieto				
Tuotteen toimittaja				
Tuotteen vastaanottaja				
Tuotteen loppukäyttäjä				
Valtio, jossa loppukäyttäjä sijaitsee				
kyllä ei tietoa ei saatavilla tai ei selvitetty				

Vuonna 2012 Suomen aseviennin läpinäkyvyyss heikentyi merkittävästi edellisestä vuodesta. Kesällä 2012 toteutettiin puolustustarvikkeiden vientilain uudistus siirsi sotilaspatriunoita Poliisihallituksen alaiseen kaupalliseen niin kutsutun siviiliaseviennin piiriin. Poliisihallituksen vientiluvat ovat salaisia toisin kuin puolustusministeriön vientiluvat.

SafeGlobe -tutkimusverkosto pysi tietopyynnöllä vuonna 2012 annettuja vientilupapäätöksiä ja vientilupatilausta kesäkuun puolivälissä 2013. Vientilupapäätökset saatiin, mutta vientilupatilaisto toimitettiin vasta useiden pyyntöjen jälkeen lokakuun lopussa tämän reportin lähdettyä jo kielenhuoltoon. Julkisuuslain mukaan tietopyyntöön on vastattava viimeistään kahden viikon kuluessa.

Sotatuotteiden vientiluvista vastavaa puolustusministeriö ei edelleenkään vuonna 2012 julkaisut vientilistoaan suomeksi eikä ruotsiksi, eikä se kehittänyt raportoinnin puutteita. Puutteet ovat merkityniä oheiseen taulukkoon. Vientilupatilaisto julkaistaan yleensä 10–12 kuukautta edellisen vientivuoden päättymisen jälkeen ja siten melkein kaksi vuotta ensimmäisen raportitavan vientiluvan myöntämisen jälkeen. Puolustusministeriön verkkosivulla viimeinen raportitoi ruotsinkielinen tieto on vuodelta 2000, ja tuokin summa on ilmoitettu suomen markkoina. Vielä marraskuussa 2013 vientiluvanhakijoille annettavat ohjeet viittasivat vuonna 1990 voimaan tulleeseen vientilaikiin, vaikka kokonaan uusittu laki oli ollut voimassa jo puolitoista vuotta.

Puolustusministeriön vientilupatilaisten raportoinnin heikkoudet vaikuttavat myös muiden viranomaisten ja teollisuuden työhön. Strategisen tason asevalvonnassa analysoidaan aseiden liikkeitä maailmalta, ja valvonnan onnistumiseksi tarvitaan tietoa toteutuneesta viennistä. Konfliktien ja rikosten ennaltaehkäisy on sitä tehokkaampaa, mitä luotettavampia ja reaalialkaisempia saatavat tiedot ovat. Vielä vanhan lain aikaan yritysten oli toimitettava tiedot toteutuneesta viennistä neljännesvuosittain, mutta vuonna 2012 voimaan tulut laki pidensi aikavälin puoleen vuoteen.

Aseviennilupajärjestelmä perustuu paperisiin lupahakemuksiin, eikä käytössä ole sähköisiä järjesteliä. Poliisihallitus julkaisee vain tilaston myönnetyistä vientiluvista asetyypeittäin mutta ei tarkempia tietoja aseista, ostajista eikä myöskään tietoja kauppojen taloudellisesta arvosta. Tietoja viennin taloudellisesta arvosta Poliisihallitus ei kerää edes osana vientilupahakemia. Poliisihallitus ei myöskään julkaise tietoja toteutuneesta viennistä. Samoin Poliisihallituksessa katsotaan

yksittäisten vientilupien olevan salaisia. Amnesty International Suomen osasto, Rauhanliitto ja Sadankomitea ovat valittaneet Bahrainin vientilupien salaamisesta Helsingin hallinto-oikeuteen. Poliisihallituksen luvilla viedään paitsi siviilituotteita myös aseita ja niiden osia, jotka on tarkoitettu asevoimille ja turvallisuusviranomaisille. Avoimuusperiaatteen pitäisi siis koskea myös muiden kuin sotatuotteiden lupia.

Poliisihallituksen käytäntö ei hankaloita ainoastaan median ja kansalaisjärjestöjen suorittamaa valvontaa vaan myös muiden viranomaisten työtä. Koska luvat ovat salaisia, Poliisihallitus ei voi jakaa vientilupatietoja muille kotimaisille lupa- ja valvontaviranomaisille eikä myöskään ulkomaisille viranomaisille. Lupaviranomaisten yhteistyö toimii pääosin hyvin mutta perustuu epävirallisiiin käytäntöihin ja henkilösuhteisiin. Vastuuhenkilöiden tiheä vaihtuvuus haittaa tietotaidon karttumista ja heikentää vientivalvonnan laatuia. Tilanteen parantamiseksi Suomessa voitaisiin monien muiden maiden tavoin perustaa keskitetty kansallinen vientivalvontayksikkö, jonka vastuulla olisivat vientivalvonta ja lupien myöntäminen kokonaisuudessaan.

Parlamenteilla, kansalaisjärjestöillä ja tiedotusvälineillä on tärkeä rooli vientivalvonnan todellisen toteutumisen valvonnassa ja vastuullisen asekaupan edistämisessä. Voidakseen toteuttaa vientivalvontatehtävänsä nämä toimijat tarvitsevat tietoa tehdystä vientipäätöksistä ja toteutuneesta viennistä. Asekaupan avoimuudessa on vielä suuria puutteita, eivätkä eri maiden julkistamat tiedot ole keskenään vertailukelpoisia.

VALVONTA ON SATUNNAISTA

Vientivalvontajärjestelmä on moniosainen kokonaisuus, jonka toimintaan vaikuttavat kattavan ja ajantasaisen lainsäädännön lisäksi virkamiesten tapauskohtainen harkinta ja yhteistyö sekä sotateollisuuden rakenne. Toimiva järjestelmä on paiti laaja-alainen ja tarkka myös tehokas ja reaktiivinen. Suomessa hiljattain toteutetussa lakiuudistuksessa pyrittiin ottamaan nämä ihanteet huomioon, ja lupajärjestelmä toimii monimutkaisuudestaan huolimatta verrattain hyvin. Suurimmat puutteet liittyvät viennin valvontaan.

Esimerkiksi arabikevään seurausena kaikki Lähi-itään ja Pohjois-Afrikan myönnetyt vientiluvat otettiin uudelleen tarkasteluun – tosin vasta helmikuussa 2011. Koska sähköinen järjestelmä puuttuu, kaikkien toimijoiden on vaikea muodostaa ajantasaista kuva viennistä ja reagoida muutoksiin. Levottomuudet olivat uudelleenarvioinnin aloitusjankohaan mennessä

levinneet jo yhdeksään maahan, joista kolmeen oli vielä tammikuun viimeisenä päivänä 2011 voimassa puolustusministeriön myöntämä vientilupa.

Vientivalvontaan kiinnitetään kansainvälisti kasvassa määrin huomiota, ja järjestelmiä kehitetään monissa maissa jatkuvasti. Vienti ja viennin valvonta nousevat silti säännöllisesti otsikoihin, kun aseita ja ammuksia havaitaan maissa, joissa niitä käytetään aseellisissa selkkauskissa ja ihmisoikeusloukkauksissa.

Laiton asekauppa

Joukkotuhoaseiden eli kaksikäyttötuoitteiden eli käytännössä joukkotuhoaseiden levämisen (proliferaatio) estämiseen liittyvä tiedonvaihto kasvoi suojelepoliisin mukaan vuoden 2012 aikana vajaalla viidenneksellä (18 %)⁴².

Ampuma-aseisiin liittyvien maastravienti- ja maahantuontirikosten määrä kasvoi merkittävästi vuodesta 2011 vuoteen 2012. Rikkomusten, lievien ja ampuma-aserikosten määrä pysyi kutakuinkin edellisvuoden tasolla (2012: 66 kpl, 2011: 60), mutta törkeiden ampuma-aserikosten määrä kaksinkertaistui kahdesta tapauksesta neljään. Tulli takavarikoi tuliasiota vuonna 2012 390 prosenttia enemmän kuin vuonna 2011 (2012: 118, 2011: 24). Kaasuaseita taas takavarikoitiin 230 prosenttia edellisvuotta (2012: 418, 2011: 127) enemmän. Kaasuaseiden takavarikkoja perusteltiin sillä, että aseiden todettiin olevan muunnettavissa toimivaksi tuliseiksi. Oikeus käsitteli asiaa parhaillaan, ja lainvoimainen tulkinta saataneen myöhemmin.

Sotatuotteiden kauttakuljetuksen aiheuttamien maastravientirikostutkintojen suuri määrä on huoles>tuttava. Kauttakulkulupia haetaan ja myönnetyt vuosittain vain muutamia, vaikka rikostapausten määrä on useina vuosina ollut sama tai suurempi kuin myönnetyjen lupien määrä. Tämä tarkoittaa, että Suomen kautta kuljetettaville sotatuotteille haetaan vähän vientilupia suhteessa todelliseen kauttakuljetukseen. Merkittävin paljastunut tapaus oli panssarinvauun osien kuljetaminen Suomen kautta Syriaan. Syriaan oli tapahtumahetkellä voimassa EU:n asevientikielto, minkä takia tapausta tutkitaan maastravientirikoksen lisäksi sää-

Monissa Euroopan maissa on viime vuosina otettu käytöön sähköisiä järjestelmiä ja keskitettyjä vientivalvonnyksikköjä, joiden tehtävänä on luvittaa ja valvoa niin tavanomaisten aseiden kuin kaksikäyttötuoitteidenkin vientiä ja tuontia. Päästöten keskittäminen yhdelle viranomaistaholle säästää resursseja, helpottaa yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa ja lisää avoimuutta ja asiantuntemuksen karttumista. Keskittämistä voitaisiin harkita Suomenkin vientivalvonnan parantamiseksi.

Harmaa lista

Aseiden ja sotatuotteiden vienti on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Vientiä määritetään lainsäädännön lisäksi muun muassa hallitusohjelma, turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko sekä kehityspoliittinen ohjelma. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan johdonmukaisuuden ja haluttujen vaikutusten aikaan saamiseksi väkivaltautoitteiden viennin on oltava linjassa ulkopoliikan tavoitteiden kanssa. Suomen lain mukaan ehdottoman esteen sotatuotteiden viennille asettavat asevientikielot ja kansainvälistä aseita koskevat sopimukset. Muutoin kyse on vientilupaviranomaisten tekemästä kokonaisharkinnasta.

Käytännössä keskeisin sotatuotteiden vientiä säätelvää normisto on EU:n yhteinen kanta sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvomiseksi. EU-maat ovat yhdessä linjanneet, että asekauppa ei ole tavanomaisten tavaroiden kauppaan vaan aseiden viennissä on aina noudatettava erityistä varovaisuutta. Tästä syystä yhteisessä kannassa on sovittu kahdeksan kriteeriiä, joihin tulee kiinnittää huomiota vientilupia myöntäessä. Yhteinen kanta ei koske EU- ja ETA-maihin suuntautuvaa vientiä eikä erikseen luotettavaksi arvioitua maita. Ulkoasiainministeriö julkisti asetuksen luotettavaksi arvioiduista maista keväällä 2013. Arviolta noin 15–30 prosenttia sotatuotteiden vientiluvista arvioidaan yhteisen kannan vientiperusteilla.

Selvitimme tätä raporttia varten, millaisia vientilupia Bahrainiin, Kazakstaniin ja Saudi-Arabiaan myönnettiin vuonna 2012. Eri järjestöjen mukaan ihmisoikeustilanteet näissä kolmessa maassa olivat osittain jopa pahentuneet vuodesta 2011. Globaalissa militarisoitumista mittavaassa GMI-indeksissä Bahrain ja Saudi-Arabia sijoittuivat sijoille 9 ja 10. Kaikkiaan listalla oli 135 maata.⁴⁴

BAHRAIN

Vuonna 2010 Suomesta myönnettiin 875 000 euron arvoinen vientilupa kahdelle erilaiselle tarkkuuskiväärimallille Bahrainiin. Aset vietin maahan tammikuussa 2011 ja vuonna 2012 Bahrain halusi hankkia lisää sotilaspatriunoita. Puolustusministeriö ei myöntänyt vientilupaa noin 100 000 kiväärin patruunalle (.308 Win ja .338 Lapua Magnum). Sen sijaan M95-kaasunaamarien varaosille myönnettiin vientilupa joulukuussa 2012. Loppukäytäjäksi 9800 varaosalle ilmoitettiin Bahrainin armeija. Human Rights Watchin (HRW) vuosiraportin mukaan asevoimat ovat osallistuneet voimakeinoineen rauhanomaisten mielenosoitusten hajottamiseen ja kansalaisten pidättämiseen⁴⁵. HRW:n raportin mukaan uudistuksia vaativien mielenosoittajien kokoontumis- ja järjestäytysoikeusia rajoitetaan edelleen Bahrainissa rajusti.⁴⁶ Kaksikäyttötuoitteiden vientilupien määrä Bahrainiin kasvoi 7:stä 18:aan. Luvista suurin osa myönnettiin materiaaliluokassa *tietoliikenne ja tietoliikenteen " suojaus"*. Bahrainin viranomaisten on raportoitu valvovan kansalaisten viestiliikennettä, esimerkiksi sosiaalisen median käyttöä, ja pidättäneen sen perusteella ihmisiä.

SAUDI-ARABIA

Toukokuussa 2011 SaferGlobe -tutkimusverkosto paljasti Patrian valmistelleen vuosia kranaatinheitinjärjestelmien myyntiä Saudi-Arabiaan. Samana vuonna Patrialle myönnettiin lupa viedä kranaatinheitinjärjestelmiä ja ammuksia Saudi-Arabiaan noin 95 miljoonan euron arvosta.

Saudi-Arabiaan vietiin vuoden 2012 aikana ammuksia kaikkiaan 195 000 eurolla. Sinne haettiin myös vientilupaa 349:lle kiväärin äänenvaimentimelle. Vientilupaa ei myönnetty. Lupaa hakenut suomalainen yritys oli kuitenkin vuonna 2010 saanut luvan viedä Saudi-Arabian armeijalle 271 kappaletta äänenvaimentimia.

Bonnin konversiotutkimuksen instituuti BICC pitää vuonna 2013 ilmestyneessä raportissaan yllättävästi, että EU:n jäsenmaat jättivät myöntämättä vain yhden vientiluvan Saudi-Arabiaan vuosina 2007–2011. Vain yhden vientiluvan epäaminen on yllättävä, kun

ottaa huomioon Saudi-Arabian heikon ihmisoikeustilanteen ja sen, että Saudi-Arabia teki sotilaallisen väliintulon Bahrainiin vuoden 2011 kansannousujen aikaan.⁴⁷ Ihmisoikeusjärjestöjen mukaan Saudi-Arabiasta ihmisoikeustilanne ei ole parantunut viime vuosina. Erityisesti rauhanomaisten mielenosoittajien pidätysten ja tuomioiden määrä maassa on kasvanut.⁴⁸

KAZAKSTAN

Puolustusministeriö myönsi vuonna 2011 luvan vieädä Kazakstaniin tarkkuuskivääriä ja niiden ammuksia. Niitä vietin maahan vuonna 2012 yhteensä noin 270 000 eurolla. Vuonna 2012 lupa myönnettiin lisäksi myös, kaliperinvaihtosarjalle ja kiväärinlukkoille. Tuotteiden loppukäytäjiksi ilmoittiin Kazakstanin puolustusministeriö ja presidentin turvallisuuspalvelu.

Useat kansainväliset järjestöt ovat kritisointeet Kazakstanin hallitusta erityisvaltuksien jatkamisesta poikkeustilan aikana, toimittajien ja oppositiomedian kohtelusta sekä kokoontumis- ja uskonnontapauden rajoittamisesta maassa. Järjestöjen mukaan maan ihmisoikeustilanne on huonontunut merkittävästi joulukuussa 2011 tapahtuneiden poliisin ja mielenosoittajien välisen yhteenottojen jälkeen.⁴⁹⁵⁰

KIRJOITTAJAT

Tuuli Hongisto on vapaa toimittaja, joka työskentelee Radio Helsingissä aamuradiot toimittajana. Hänen juttujaan on julkaistu useissa lehdissä *Helsingin Sanomista* *Lakimiesuutisiin*. Hänen on myös Kepan kolumnisti. Hänen on valmistunut maisteriksi London School of Economicsista konfliktintutkimuslinjalta.

Elli Kytölä on aseidenriisunnan asiantuntija, joka on erikoistunut laittoman pienasekaupan ja tavanomaisten aseiden kaupan tutkimukseen. Viimeisten kymmenen vuoden aikana hän on työskennellyt muun muassa YK:n tutkimuskeskus UNIDRissa ja Etyjissä. Tällä hetkellä Kytölä on vieraillevana tutkijana Chatham House -instituutissa ja tekee riippumatonta selvitystöä Yhdysvalloille Euroopan ydinasepolitiikan kehityksestä.

Johannes Lehtinen on yhteiskuntatieteiden kandidaatti. Hän opiskelee kansainvälistä politiikkaa Tampereen yliopistossa. Lehtinen on toimittanut *Muuttuva asekauppa*-raportin, jossa tarkasteltiin tapaustutkimuksena Suomen ja Israelin välistä asekauppaa. Hän toimii SaferGloben asevaraisen turvallisuuden tiimin vetäjänä.

Honna Marttila on filosofian maisteri ja asevalvonnan-asiosta ja turvallisuuspolitiikasta kiinnostunut YK-nuorisoaktiivi. Hän on työskennellyt asevalvonnan parissa Suomen YK-edustustossa Genevessä ja YK:n kehitysohjelmassa Jamaikalla.

Jarmo Pykälä on yhteiskuntatieteiden maisteri, joka on erikoistunut asekaupan tutkimiseen. Hän on kehittänyt ja toimittanut aseentiraportteja Pamela Baarmanin kanssa. Pykälän tekemää tutkivaa journalismia on julkaistu useissa sanomalehdissä ja muun muassa *Ylen* ohjelmissa.

Paavo Teittinen on oikeustieteen ylioppilas Helsingin yliopistossa. Hänen tutkimuksensa keskittyy taloudellisten toimijoiden, kuten asekauppiiden, rooliin kansainvälisissä rikoksissa. Teittinen on myös Suomen Pugwash-toimikunnan jäsen.

Timmy Trümpler on suorittanut filosofian maisterin tutkinnot yleisessä historiassa ja humanitaarisessa avussa. Hän seuraa kansainvälistä asekauppaa ja on aiemmin muun muassa toimittanut SaferGloben *Afganistan*-teoksen sekä työskennellyt saksalaisen kehitysyhteistyötoimisto GIZin rauhan- ja jälleenrakennushankkeessa Nepalissa.

LÄHTEET

- 1 Ministère de la Défense, 2013, Rapport au Parlement 2013 sur les exportations d'armement de la France, Pariisi. URL: <<http://www.defense.gouv.fr/actualites/articles/publication-du-rapport-au-parlement-sur-les-exportations-d-armement-2013>>, 23.8.2013.
- 2 Foreign & Commonwealth Office, 2013, United Kingdom Strategic Export Controls Annual Report 2012, Lontoo. URL: <<https://www.gov.uk/government/publications/strategic-export-controls-annual-report-2012>>, 23.8.2013.
- 3 Ministerio de economía y competitividad, 2013, Estadísticas Españolas de exportación de material de defensa, de otro material y de productos y tecnologías de doble uso, año 2012, Madrid. URL: <<http://www.comercio.gob.es/es-ES/comercio-exterior/informacion-sectorial/material-de-defensa-y-de-doble-uso/PDF/publicaciones/INFORMESTAD%2C3%28DSTICAS2012%2810.5.13%29.pdf>>, 23.8.2013.
- 4 Svenska Regeringen, 2013, Regeringens skrivelse 2012/13:114, Strategisk exportkontroll 2012 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, Tukholma. URL: <<http://www.regeringen.se/content/1/c6/21/31/14/8f796344.pdf>>, 23.8.2013.
- 5 SIPRI, 2013, ks. aiempi viite, s. 6.
- 6 SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), 2013, SIPRI Yearbook 2013 – Armaments, Disarmament and International Security, Summary. [PDF] Tukholma: SIPRI, s. 6. URL: <<http://www.sipri.org/yearbook/2013/files/SIPRIYB13Summary.pdf>>, 23.8.2013.
- 7 Süddeutsche Zeitung, 22.2.2013, Deutschland verdoppelt Waffenexporte in Golfstaaten. URL: <<http://www.sueddeutsche.de/politik/uestungsindustrie-deutschland-verdoppelt-waffenexporte-in-golfstaaten-1.1606668>>, 23.8.2013.
- 8 SIPRI, 2013, ks. aiempi viite, s. 10.
- 9 Ministère de la Défense, 2013, ks. aiempi viite, s. 10-11.
- 10 Reuters 13.7.2012, SE Asia meeting in disarray over sea dispute with China. URL: <<http://www.reuters.com/article/2012/07/13/us-asian-summit-idUSBRE86C0BD20120713>>, 23.8.2013.
- 11 NY Times, 26.7.2013, Japanese Minister Proposes More Active Military Presence in Region. URL: <<http://www.nytimes.com/2013/07/27/world/asia/japanese-minister-proposes-more-active-military-presence-in-region.html?pagewanted=all&r=0>>, 23.8.2013.
- 12 Foreign & Commonwealth Office, 2013, ks. aiempi viite, s. 18.
- 13 Ministerio de economía y competitividad, 2013, ks. aiempi viite, s. 14.
- 14 Svenska Regeringen, 2013, ks. aiempi viite, s.11.
- 15 SIPRI, 2013, EU arms embargo on Syria. URL: <http://www.sipri.org/databases/embargoes/eu_arms_embargoes/syria_LAS/eu-embargo-on-Syria>, 23.8.2013.
- 16 Pieter D. Wezeman, 2013, Arms transfers to Syria. Offprint teoksesta: SIPRI, 2013, Yearbook : Armaments, Disarmament and International Security Oxford University Press, s. 269-273. URL: <<http://www.sipri.org/yearbook/2013/files/sipri-yearbook-2013-chapter-5-section-3>>, 23.8.2013.
- 17 Ks. ed. viite.
- 18 World Report 2013, Human Rights Watch, 300-314 (Kiina), <http://www.hrw.org/world-report/2013>. Katso myös The State of the World's Human Rights: Amnesty International Report 2013, 61-65 (Kiina), http://files.amnesty.org/air13/AmnestyInternational_AnnualReport2013_complete_en.pdf.
- 19 Unrest Grows as Economy Booms, The Wall Street Journal, 26. syyskuuta 2011, <http://online.wsj.com/article/SB1000142405311903703604576587070600504108.html>.
- 20 New Survey Finds China Unequal, Unemployed and Untrusting, The Wall Street Journal, China Real Time Report, 26. heinäkuuta 2013, <http://blogs.wsj.com/chinarealtime/2013/07/26/survey-casts-doubt-on-chinas-jobless-data/>.
- 21 Recent Incident Highlights China's Growing Labour Unrest, Global Torchlight, 28. kesäkuuta 2013, <http://globaltorchlight.com/2013/06/28/recent-incident-highlights-chinas-growing-labour-unrest/>.
- 22 Amnesty slams China for Uighur crackdown three years after riots, Reuters, 5. heinäkuuta 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/07/05/us-china-uighurs-idUSBRE6401Z20120705>. China to intensify crackdown on 'pro-Tibet propaganda', The Times of India, 17. heinäkuuta 2013, http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2013-07-17/china/40634617_1_illegal-publications-self-immolations-crackdown. Katso myös Human Rights Watch 2013, 309-310.
- 23 Chinese Anger Over Pollution Becomes Main Cause of Social Unrest, Bloomberg, 6. maaliskuuta 2013, <http://www.bloomberg.com/news/2013-03-06/pollution-passes-land-grievances-as-main-spark-of-china-protests.html>.
- 24 China's "New Kind of Terrorism" is Winning Hearts and Minds, Tyler Roney, The Diplomat, 24. heinäkuuta 2013, <http://thediplomat.com/china-power/chinas-new-kind-of-terrorism-is-winning-hearts-and-minds/>.
- 25 China hikes defense budget, to spend more on internal security, Reuters, 5. maaliskuuta 2013, <http://www.reuters.com/article/2013/03/05/us-china-parliament-defense-idUSBRE92403620130305>.
- 26 Scott Safetyn verkkosivut <https://www.scott-safety.com/fi/emea/Pages/Default.aspx>, luettu 26.9.2013.
- 27 Ammatiliitto TEAM: Scott Safetyn Vaasan tehdas lopetetaan v. 2013 ja 2014 aikana. Tiedote 19.11.2012.
- 28 Poliisihallituksen tilasto, saatu tietopyynnölä.
- 29 Poliisihallituksen tilasto, saatu tietopyynnölä.
- 30 The Convention on Cluster Munitions. <http://www.clusterconvention.org/the-convention/convention-status/>, 24.10.2013
- 31 Code of Conduct for Law Enforcement Officials, A/RES/34/169 Annex 1 (1979).
- 32 A/HRC/RES/19/35 ja A/HRC/RES/22/10.
- 33 Artikla 21: "The right of peaceful assembly shall be recognized. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those imposed in conformity with the law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order (ordre public), the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others."
- 34 A/HRC/RES/19/35 ja A/HRC/RES/22/10.
- 35 United Nations Treaty Collection Website. http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en. 16.9.2013.
- 36 Kokountumislaki 22.4.1999/530, 5 §.
- 37 Code of Conduct for Law Enforcement Officials, A/RES/34/169 Annex 1 (1979). Vapaasti suomentanut Honna Marttila.
- 38 Alkuperäinen teksti:
- 39 2 §: In the performance of their duty, law enforcement officials shall respect and protect human dignity and maintain and uphold the human rights of all persons.
- 40 3 §: Law enforcement officials may use force only when strictly necessary and to the extent required for the performance of their duty.
- 41 5 §: No law enforcement official may inflict, instigate or tolerate any act of torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, nor may any law enforcement official invoke superior orders or exceptional circumstances such as a state of war or a threat to national security, internal political instability or any other public emergency as a justification of torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.
- 42 YK:n viranomaisten menettelyohjeiden 3. artikla ja ihmisoikeusneuvoston päättöslauselman A/HRC/RES/19/35 operatiivinen klausuuli 6.
- 43 "Poliisi menetti osin lainvastaisesti Smash ASEM -mielenosoituksen yhteydessä". Eduskunnan oikeusasiainiheimen tiedote 28.11.2007.
- 44 Saari, Kari: Poliisi ja joukkojenhallintatoiminta Suomessa. S. 89. Poliisiammattikorkeakoulu. Espoo, 2007.
- 45 Saari, Kari: Poliisi ja joukkojenhallintatoiminta Suomessa. S. 89. Poliisiammattikorkeakoulu. Espoo, 2007.
- 46 Suojelupoliisin toimintakertomus 2012, sivu X.
- 47 Pohjois-Karjalan käräjäoikeus: Tuomio 12/2138, R 12/1176, 22.12.2012.
- 48 Indeksi mittaa muun muassa maiden sotilasmenoja niiden bruttokansantuotteisiin. BICC, 2012, All Quiet in the Middle East - Region remains in top position of the updated Global Militarization, Bonn. URL: <http://www.bicc.de/press/press-releases/press-news/all-quiet-in-the-middle-east-region-remains-in-top-position-of-the-updated-335/>, 7.10.2013.
- 49 Human Rights Watch: World Report 2012. Si vu 535-536.
- 50 HRW, 2013, Interfere, Restrict, Control – Restraints on Freedom of Association in Bahrain, Yhdysvaltat. URL: <http://www.hrw.org/reports/2013/06/20/interfere-restrict-control-0>, 7.10.2013.
- 51 BICC, 2013, Harmonized EU Arms Exports Policies in Times of Austerity? Adherence to the Criteria of the EU Common Position on Arms Exports, Bonn. s. 20 URL: <http://www.bicc.de/publications/publicationpage/publication/harmonized-eu-arms-exports-policies-in-times-of-austerity-adherence-to-the-criteria-of-the-eu-common/>, 7.10.2013.
- 52 Amnesty International, 2013, Amnesty International Report 2013 - The state of the world's human rights, London. s. 224-226 URL: <http://www.amnesty.org/en/region/saudi-arabia/report-2013>, 7.10.2013.
- 53 HRW, 2013, World Report 2013 - Saudi Arabia. URL: <http://www.hrw.org/middle-east-africa/saudi-arabia>, 7.10.2013.
- 54 Freedom House, 2013, Freedom in the world – Kazakhstan. URL: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/kazakhstan>, 7.10.2013.
- 55 HRW, 2013, World Report 2013 – Kazakhstan. URL: <<http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/kazakhstan>>, 7.10.2013.

SANASTO

Ammus, ampumatarvikke (Ammunition, munition)

Ammus on ampuma-aseella laukaistava esine, esimerkiksi luoti tai kranaatti. Ampumatarvikkeella (munition) tarkoitetaan laajemmin ammunnassa tarvittavia tuotteita.

Ase (Arms)

Esine, joka on tarkoitettu ihmisen tai toisen esineen vahingoittamiseen. Ampuma-aseella tarkoitetaan ammuksen laukaisun tarkoittua esinettä ja tulisella ruutikaasun räjähdyksen voimalla laukaistavaa esinettä.

Asekauppa (Arms trade)

Ulkomankauppa, jossa aseita ja sotatarvikkeita viedään valtioista toiseen. Asevieri tarkelee kauppaan aseiden myyjän eli viejän näkökulmasta ja asetuonti ostajan eli tuojan näkökulmasta.

Asekauppias (Arms dealer)

Taho, joka myy aseita, mutta ei väittämättä itse valmista niitä. Käytetään usein synonymina asevalittäjälle.

Asekauppasopimus (Arms Trade Treaty)

YK:ssa käsitellyssä oleva kansainvälinen sopimusohdotus, jonka tavoitteena ovat yhteisiestä sovitut asekaupan minimisäännöt. Tooteuessaan sopimuksen on tarkoitus kattaa tavanomaisten aseiden viennin, tuonnit ja siirrot sekä määritellä aseiden myyntilupien myöntökriteerit.

Aseidensalakuljetus (Arms trafficking, Gun running)

Asekauppa tai aseiden kuljetus maasta toiseen ilman niiden kauppaan tai kuljetukseen vaadittavaa lupaa.

Asevalvonta (Arms control)

Toimenpiteet joiden avulla pyritään varmistamaan, etteivät aseet päädy ei-toivottuun käyttöön tai käyttäjille.

Asevieri (Arms export)

Katso asekauppa.

Aseventikelto (Arms embargo)

Aseiden ja sotatarvikkeiden viennin kieltäminen tiettylle alueelle, tiettyyn maahan tai tiettylle konfliktin osapuolelle. YK:n turvallisuusneuvoston asettamat kiellot sitovat kansainvälisoikeudellisesti kaikki YK:n jäsenmaata. Alueellisten organisaatioiden kuten EU:n ja Etyjin aseventikeltoil sitovat oikeudellisesti niihin kuuluvia maita, mutta aseventikelto voivat myös olla poliittisia julistuksia.

Asevalittäjä (Arms broker)

Henkilö tai yritys, joka toimii palkkiota vastaan itsenäisenä yhdyskilonä tai yrityksenä asiakkaan ja myyjän välillä. Toisin kuin edustajan, asevalittäjän toiminta ei ole rajoittunut tiettyihin valmistajiin tai tuotemerkeihin vaan hän etsii aktiivisesti asiakkaita ja myyjiä.

Edustaja (Agent)

Henkilö tai yritys, joka myy provisioria (komissio) vastaan asetehtaiden tuotteita määritylä maantieteellisellä alueella. Edustajalla on kirjalliset sopimukset ennalta sovittujen asevalmistajien kanssa joko niiden kaikkien tai

tietyjen puolustushaarojen tuotteiden virallisena edustajana toimimisesta. Edustaja on yleensä aseiden ja sotatarvikkeiden virallinen myyjä, jolla on tuoteesiinsa liittyviä huolto- ja tuotetakuu vastuita.

Huolitsija (Freight forwarder)

Henkilö tai yritys, joka huolehtii toisen osapuolen omistamien aseiden kuljetusjärjestelyistä liittyen tullaukseen ja tuonti- sekä vientiselvityksiin.

Immaterialisten oikeuksien siirto (Intangible transfer)

Tuotteen immaterialioikeuksien kuten patentin, mallin tai tavaramerkkin siirto toiselle osapuolle. Asekaupassa tähän liittyy keskustelua siitä, voiko immaterialisia oikeuksia siirtämällä kiertää asevalvontaa ja vientilupaa käytäntöjä.

Kaksoiskäyttötuote (Dual-use good)

Tuote, teknologia tai palvelu, jota voidaan käyttää siviiliulkoisen käytön lisäksi joukkotuhaoseen tai sen kuljetamisessa tarvittavan ohjukseen valmistamiseen tai jolla voidaan edistää yleistä sotilaallista toimintakykyä.

Kauttakuljetus (Transit)

Tuotteen vieminen fyysisesti tietyn valtion alueen (maa-, vesi- tai ilmateitse) kautta kolmanneen maahan.

Kuljetusasiaines (Shipping agent)

Kuljetusyrityksen asiaines, jonka tehtävänä on huolehtia hallinnollisista tehtävistä (esimerkiksi lähtöselvitys, rähdin purku, asiakirjat ja yhteistyö satamaviranomaisten kanssa) rähdin saapuessa määränpäähän.

Lisensi (Licence)

Tuotteen valmistusoikeuden myynti toiselle taholle. Jos kyseisten tuotteiden vientiin vaaditaan lupa, on myös valmistusoikeuden siirtämiselle haettava vientilupaa. Englanninkielessä lisenssillä tarkoitetaan yleensä vientilupaa (export licence) ja valmistuslupaa kutsutaan termillä "licenced production".

Loppukäyttäjätodistus (End-user certificate)

Asiakirja, jonka avulla pyritään todentamaan vienniltään luvanvaraisen tuotteiden todellinen ja lopullinen käyttäjä. Asiakirjassa tuotteiden vastaanottaja sitoutuu olemaan jälleenviemättä tuotteita ilman alkuperäisen vientiluvan myöntäneen valtion hallitukselta saatavaa lupaa tai konsultaatiota.

Pienaseet

(Small arms and light weapons, SALW)

Pienaseet voidaan karkeasti määritellä kaikeksi niaksi aseksi, jotka on tarkoitettu yhden ihmisen käytettäväksi. Kevyet aseet (light weapons) puolestaan ovat aseita, joiden käyttäjänä on useamman ihmisen muodostama ryhmä. YK:n määritelmän mukaan pienaseita ovat muun muassa revolverit, pistoolit ja kevyet konekiväärit. Kevyitä aseita ovat esimerkiksi kranaatinheitimet, singot, ohjukset ja räkittäseet aina 100 mm:n kaliperiin asti.

Rahtaaja (Charterer)

Henkilö tai yritys, joka vuokraa kuljetusvälineen (esimerkiksi laiva tai lentokone) ja tekee voittoa sen omistajalle myyden kuljetuspalveluita.

Sotatuote (Military material)

Tuote, joka on tarkoitettu sotilaskäytöön. Suomen lainsäädännössä käytetään termiä puolustustarvikke (defence material). Tuote on listattu EU:n sotatarvikelistassa (Military List).

Turvallisuus (Security)

Turvallisuus voidaan jakaa uhan aiheuttajan perusteella valtioiden vihamieliseen toimintaan, rikollisuuteen (security) ja onnettomuuksiin sekä vahinkoihin (safety). Latinaa oleva "se" tarkoittaa "ilman" ja "cure" "huolta". Turvallisuus on tunne. Sillä viitataan yleensä strategisen tason toimintaan.

Turvatuote (Safety)

Tuote tai palvelu, jonka avulla pyritään saavuttamaan turvalle asetettu tavoiteila tai turvamaan jokin määritetty asia. Turvapalveluyritys (Security company) tarjoaa turvatoimia.

Vientilupa (Export licence)

Viranomaisten luvanvaraisen tuotteiden ulkomankaupassa niille antama vientivaltuus. EU:n jäsenvaltioiden välillä tapahtuva vientiä kutsutaan siirtolupaksi (siirtolupa). Esittelyluvalla tuotteen voi viedä messuille tai potentiaaliselle asiakkaalle kokeiltavaksi, ja väliaikaisella vientiluvalla sen voi lainata tai vuokrata. Vientiluvalla tuotteet saa viedä pysyvästi maasta, ja esittely- ja väliaikaisella luvulla viedyt tuotteet on palautettava luvan myöntäneeseen maahan luvan voimassaolon päättymisen jälkeen. Suomessa sotatuotteiden osalta vientiluvan myöntää puolustusministeriö ja merkittävässä tapauksissa valtioneuvosto. Kaupalliselle asevientille vientiluvan myöntää Poliisihallitus. Kaksoiskäyttötuotteille vientiluvan myöntää ulkoasiainministeriö.

Vientilaki (Export law)

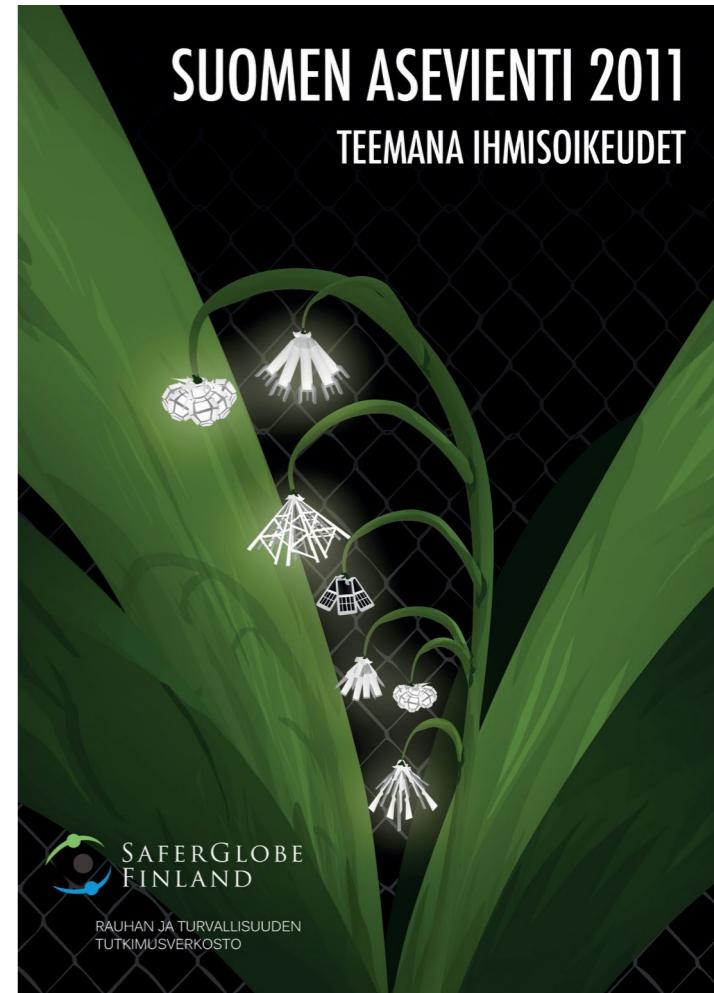
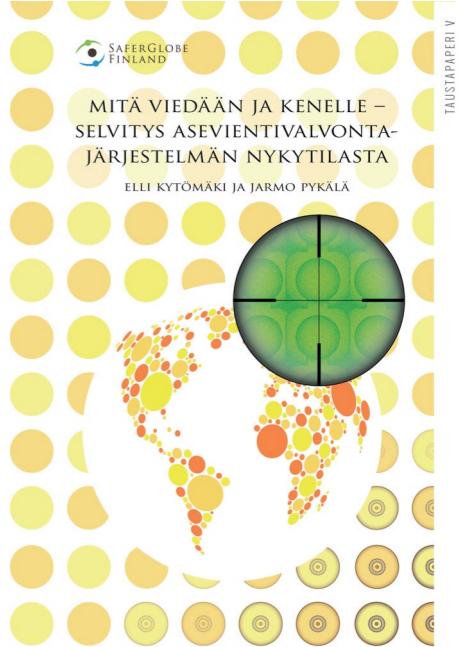
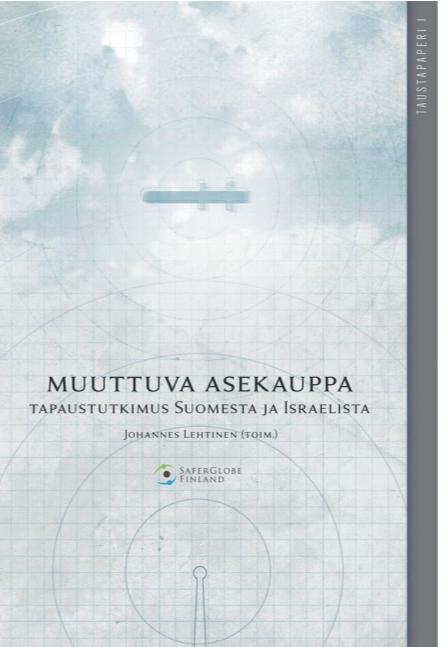
Suomessa sotatarvikkeiden vientiä säätellevät laki puolustustarvikkeiden maastraviennistä ja kauttakuljetuksesta (282/2012), valtioneuvoston päättäessä puolustustarvikkeiden maastravintiä, kauttakuljetusta ja välitystä koskevista yleisistä suuntaviivoista (1000/2002) sekä puolustusministeriön asetus puolustustarvikkeiden maastraviennistä ja kauttakuljetuksesta (7.2.1997/108). Kaksoiskäyttötuotteiden kaksikäyttöteknologian vientiä säätelée laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnanasta (26.7.1996/562). Ei-sotilaallisten aseiden ja ammusten kaupallista vientiä säätelée ampuama-aselaki (9.1.1998/1).

Välikäsi (Middleman, Arms fixer)

Henkilö tai yritys, joka saa palkkion saatettuaan aseiden myyjän ja ostajan yhteen. Välikäsi ei ole osapuolen varsinaisessa kauppatapahtumassa. Katso asetointimittaja ja -välittäjä.

Yhteinen kanta (Common position)

EU:n sopimus sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä (2008/944/YTTP). Sopimus tunnetaan parhaiten kahdeksasta aseventiä kontrolloimaan pyrkivästä kriteeristä, jotka liittyvät muun muassa konfliktiin ja ihmisoikeuksiin. Yhteinen kanta korvasi vuodesta 1998 lähtien voimassa olleen EU:n käytäntöesäärön (Code of Conduct). Yhteisen kannan soveltamisohjeita on koottu käyttäjän oppaaseen.

Haluatko tukea rauhantyötä? Liity pasifistiseen Sadankomiteaan!

Sadankomitea

Committee of 100 in Finland

www.sadankomitea.fi

CHANGEMAKER
KIRKON ULKOMAANAVUN NUORISOVERKOSTO

"Rauha ei tarkoita vain ristiriitojen poissaoloa,
vaan oikeudenmukaisuuden läsnäoloa."

~ Martin Luther King, 1963 ~

www.changemaker.fi

